

Calbas – Algemene Sociale Wetenschappen voor de Basiscyclus

Deel 2b Burger en bestuur – Leerboek

Joe Brooks (Projectleider)

Gerrit Besselink

Rusco Curiel

Milo Martes

Maria Martinus

Carola Peeters

Evelien Wiers

Eindredactie

Afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs

Eerste druk, 2010

Colofon

Met dank aan:

Marian Abath-Nieskens, Merle Sint Jago-del Prado, Kees de Jong, Marilu Robles de Medina, Prince Victor, Leerlingen Maria College en Mon Plaisir College, KvK, CBS Aruba. Tekeningen; Anjo Mutsaars en Ben Schoonhein. Foto's; Veenis. Atlas; Hebri Wereldatlas. Kaarten; Mapminded Cartografie.

Serie-overzicht leerjaar 1 ASW/Basiscyclus

Leerboek 1a: Mijn eigen omgeving
Werkboek 1a: Mijn eigen omgeving
Leerboek 1b: Cultuur en bevolking
Werkboek 1b: Cultuur en bevolking
Docentenhandleiding 1

Serie-overzicht leerjaar 2 ASW/Basiscyclus

Leerboek 2a: Bestaansmiddelen en vrije tijd
Werkboek 2a: Bestaansmiddelen en vrije tijd
Leerboek 2b: Burger en bestuur
Werkboek 2b: Burger en bestuur
Docentenhandleiding 2

Uitgegeven door afdeling Curriculum Ontwikkeling, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Stuurgroep Herstructurering AVO (SHA)

ASW is tot stand gekomen in samenwerking met het Centrum Leermiddelenstudie Utrecht (CLU), Universiteit Utrecht

ISBN 99904-89-04-1

Copyright© 02/040426. Land Aruba, 2010

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Inhoudsopgave leerboek

Voorwoord	3	Hoofdstuk 3 De overheid	18
		Intro:	18
Hoofdstuk 1 Bestuur, Rechten en Plichten	6	3.1 Wat is de rol van de overheid?	18
Intro:	6	3.2 Trias Politica op Aruba	19
1.1 Het bestuur of de baas	6	3.3 Hoe komt de overheid aan zijn inkomsten?	23
1.2 De burger, zijn rechten en plichten	7	Begrippenlijst hoofdstuk 3	25
1.3 Wereldburger en wereldbestuur	8		
1.4 De Verenigde Naties als wereld bestuur	9	Hoofdstuk 4 Burgerbelangen	26
Begrippenlijst hoofdstuk 1	11	Intro:	26
		4.1 Individuele burgerbelangen	27
Hoofdstuk 2 Bestuursvormen	12	4.2 Collectieve burgerbelangen	27
Intro:	12	4.3 Opkomen voor je belangen	28
2.1 Democratie	13	Begrippenlijst hoofdstuk 4	29
2.2 Dictatuur	14		
2.3. Monarchie	15	Hoofdstuk 5 De kleinschalige samenleving	30
2.4 Vergelijking van de verschillende bestuursvormen	16	Intro: Klein is beter?	30
Begrippenlijst hoofdstuk 2	17	5.1 Kleinschaligheid	31
		5.2 De burger in een kleinschalige samenleving	31
		5.3 Kleinschaligheid en politiek	33
		5.4 Deugdelijk bestuur in een kleinschalige samenleving	36
		5.5 Debatteren	37
		Begrippenlijst hoofdstuk 5	39

Hoofdstuk 6 Verkiezingen, de rol van politieke partijen 40

Intro:	40
6.1 Politieke partijen	41
6.2. De verkiezingen	42
6.3 Na de verkiezingen.... de kabinetsformatie	43
Begrippenlijst hoofdstuk 6	45

Hoofdsuk 7 Natievorming 46

Intro:	46
7.1 Volk, natie, land en staat	47
7.2. Bevorderende en belemmerende factoren bij natievorming	49
7.3 Natievorming in Haïti in de 18e/19e eeuw	49
7.4 Natievorming in West-Afrika	51
Begrippenlijst hoofdstuk 7	53

Hoofdstuk 8 Economische integratie 54

8.1 Economische integratie	54
8.2 Natuurlijke en politieke integratie tussen staten en naties	55
8.3 Van economische integratie naar globalisering	56
Begrippenlijst hoofdstuk 8	59

Hoofdstuk 9 & 10 Een referendum houden 60

Intro:	60
9.1 Het referendum	61
9.2 Soorten referenda	62
9.3 Het referendumonderwerp en de referenduvraag	63
9.4 Een referendum organiseren	65
Begrippenlijst hoofdstuk 9 & 10	67

1 • Bestuur, Rechten en Plichten

INTRO

De Asantehene in Afrika

De Asantehene, de koning van de Asante, werd door priesters en edelen geholpen. Samen bestuurden zij het land. De meeste inwoners moesten een deel van de oogst als belasting betalen aan de koning. Daarnaast moesten alle mannen in het leger van de Asantehene dienen. Ouderen stonden in hoger aanzien dan jongeren. Mannen hadden meer aanzien dan vrouwen, zij mochten meer doen/hebben.

De Maya's en de Azteken in Midden-Amerika

Het bestuur van de Maya's, Inca's en de Azteken was goed georganiseerd. Aan het hoofd stond de vorst/koning, bijgestaan door een raad. Onder de vorst en zijn raad stonden bestuurders van de steden. Burgers moesten belasting betalen en dienst nemen in het leger. Ook moesten zij goederen leveren en werkzaamheden verrichten voor de overheid.

De Guanahani of Taíno in San Salvador

De Taíno of Guanahani indianen uit San Salvador leefden in kleine dorpen. Elk dorp had een dorpshef. Hij was de absolute leider. Hij beheerste het hele leven in het dorp en bekleedde alle belangrijke functies. Naast dorpshef was hij ook rechter, scheidrechter en priester.

Besturen in Afrika en Midden-Amerika

In dit hoofdstuk leer je:

- Dat samenlevingen op verschillende manieren bestuurd worden.
- Welke relatie er bestaat tussen burgers en bestuur in een samenleving.
- Dat er in elke samenleving rechten en plichten zijn.
- Dat er organisaties zijn die als een soort wereldbestuur werken.
- Verschillende soorten rechten en plichten herkennen.

1. Besturen

1.1 Het bestuur of de baas

Overal waar mensen samenwonen, proberen zij hun leven en hun maatschappij op een bepaalde manier in te richten. De manier waarop ze dit doen kan verschillen per gebied, continent of volk. Alle mensen die in een land of gebied wonen, noemen wij **inwoners**.

In elke samenleving is er een groep mensen of een persoon die bepaalt hoe de mensen in het land of gebied samen moeten leven. Deze groep of persoon noemen wij het **bestuur**.

Een van de belangrijkste taken van het bestuur van een land is te zorgen dat het land zo goed mogelijk georganiseerd is, zodat alle inwoners er goed kunnen leven.

De manier waarop een land bestuurd wordt noemen wij de **bestuursvorm**. Er bestaan verschillende bestuursvormen. Denk maar eens aan een land dat bestuurd wordt door een koning of een sultan. Of een land waarin een president of een premier bestuurt.

In hoofdstuk twee zullen wij een aantal bestuursvormen uitgebreid bespreken.

Om goed met elkaar te kunnen samenleven is het nodig om regels te hebben, waar de inwoners zich aan moeten houden. Het bestuur van een land bepaalt deze regels en draagt zorg voor het naleven ervan.

2. Waarom besturen nodig zijn

3. Bestuursvormen

1.2 De burger, zijn rechten en plichten

We maken een stap terug in de tijd. In het oude Egypte waren de farao's koningen met absolute macht. Zij noemden zichzelf vertegenwoordigers van God op aarde. De **burgers** (inwoners) in het oude Egypte hadden voornamelijk plichten.

Plichten zijn regels en afspraken waaraan elke burger zich moet houden.

Een van de belangrijkste plichten in die tijd was, dat elke inwoner (voornamelijk boeren) belasting moest betalen. De hoeveelheid belasting werd bepaald aan de hand van de hoeveelheid water dat iedereen gebruikte. Hoe meer water je verbruikte, hoe meer belasting je moest betalen.

Een andere plicht was, dat men een deel van het jaar voor de farao moest werken. In dit systeem werd de farao bijgestaan door een groep priesters, die door hem aangewezen waren. Zij moesten ervoor zorgen dat de beslissingen van de farao uitgevoerd en nageleefd werden. In die tijd hadden de burgers weinig rechten.

Rechten zijn regels die mensen moeten beschermen tegen oneerlijke behandeling en ervoor moeten zorgen dat ieder mens krijgt wat hij of zij nodig heeft om te leven.

4. Jouw rechten en plichten

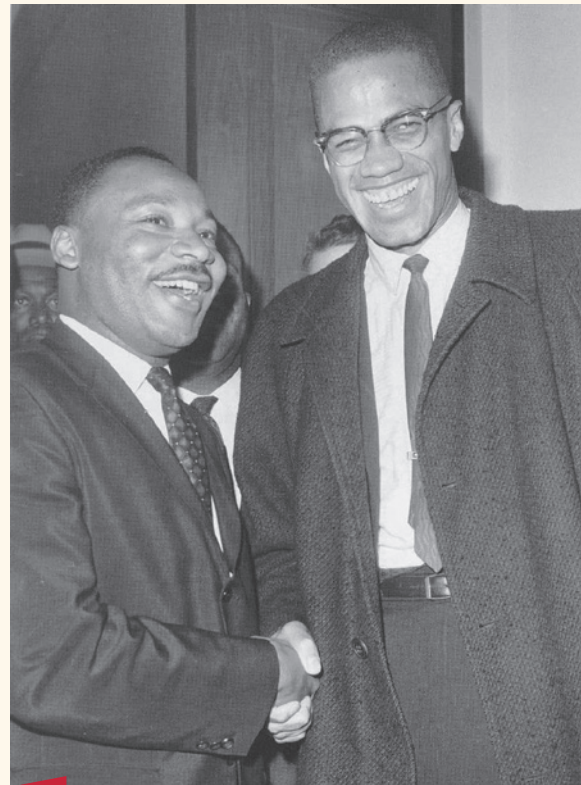
De rechten van de mens kunnen in twee categorieën ingedeeld worden.

1. Burgerlijke, politieke rechten

Deze rechten beschermen de burgers (inwoners) van een land of van de wereld tegenover lokale en internationale overheden. Hieronder vallen bijvoorbeeld het recht op vrije meningsuiting, het recht op leven en godsdienstvrijheid.

2. Economische, sociale en culturele rechten

Deze rechten moeten deelname garanderen van iedere burger aan het maatschappelijke, economische en culturele leven. Bijvoorbeeld recht op onderwijs, recht op sociale zekerheid, recht op arbeid en recht op een goede levensstandaard.

2 Martin Luther King en Malcolm X vochten voor de burger- en mensenrechten in de Verenigde Staten tijdens de jaren 60.

19 December 1966

Internationaal Verdrag Burgerrechten en Politieke Rechten:

- art. 1: recht op zelfbeschikking voor de volken
- art. 3: gelijke rechten van mannen en vrouwen
- art. 6: recht op leven (mogelijke uitzondering: doodstraf)
- art. 7: verbod op foltering en wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing
- art. 8: verbod op slavernij en dwangarbeid
- art. 9: recht op vrijheid en veiligheid van de persoon, verbod op willekeurige arrestatie of gevangenhouding
- art. 10: menselijke en waardige behandeling van gevangenen
- art. 12: recht op vrije verplaatsing en vrije vestiging
- art. 13: bescherming van vreemdelingen
- art. 14: gelijkheid voor de rechter, vermoeden van onschuld, garanties voor verdachten
- art. 15: geen straf dan door een wet (ook geen terugwerkende kracht)
- art. 16: recht op erkenning door de wet
- art. 17: recht op privacy
- art. 18: vrijheid van denken, geweten en godsdienst
- art. 19: recht op vrije meningsuiting
- art. 20: verbod op propaganda voor oorlog en racistisch geweld of discriminatie
- art. 21: recht op vreedzame vergadering
- art. 22: vrijheid van vereniging en vakbond
- art. 23: bescherming van het gezin en het huwelijk
- art. 24: bescherming van minderjarigen
- art. 25: recht op openbaar leven (o.a. deelname aan verkiezingen)
- art. 26: gelijkheid voor de wet
- art. 27: rechten voor minderheden (cultuur, godsdienst, taal)

De IVBPR werd van kracht op 23 maart 1976 na ratificatie door 35 landen.

BRON 3

Internationaal Verdrag Burger-, Politieke-, en Mensenrechten

5. Soorten rechten WB

1.3 Wereldburger en wereldbestuur

De burgers van alle landen samen vormen de burgers van de wereld. Daarom noemen wij hen **wereldburgers**. Ook voor wereldburgers zijn er rechten en plichten. Deze rechten en plichten moeten ervoor zorgen dat alle wereldburgers zich netjes gedragen en zich aan afspraken houden. Dit soort rechten en plichten worden de **internationale rechten en plichten** genoemd.

Alle landen op de wereld (hoe klein of hoe groot dan ook) moeten zich aan de afspraken houden. Om ervoor te zorgen dat alle wereldburgers en alle landen zich aan de internationale rechten en plichten houden, is er besloten een soort bestuur op te richten die voor alle landen geldt. Dit bestuur noemen we een **wereldbestuur**.

Een bekend voorbeeld van een wereldbestuur is de **Verenigde Naties**. Van deze organisatie zijn de meeste landen van de wereld lid. Bij de Verenigde Naties (ook wel VN genoemd) worden beslissingen genomen over hoe het verder moet met de wereld. Ook wordt er regelmatig besproken welke straf, landen die zich niet aan de internationale regels houden, moeten krijgen.

BRON 4

Verenigde Naties hoofdkantoor in New York

6. Wereldburger en wereldbestuur WB

Er zijn ook voorbeelden van wereldbesturen op het gebied van sport. Denk bijvoorbeeld aan het **Internationale Olympisch Comité (IOC)**. Dit is een organisatie dat eens in de vier jaar sporters vanuit de hele wereld bij elkaar brengt om vriendschappelijk tegen elkaar te strijden. Alle landen die lid zijn van het IOC moeten zich aan de rechten en plichten van het IOC houden. Verder moeten de landen ervoor zorgen dat hun sporters zich ook aan de rechten en plichten houden.

Een ander voorbeeld van een soort wereldbestuur in sport is de **Fédération Internationale de Football Association (FIFA)**

Dit is een organisatie waarbij bijna alle voetbalbonden van alle landen in de wereld aangesloten zijn. Zij organiseert eens in de vier jaar de wereldkampioenschappen voetbal. Ook in deze

For the Game. For the World.

organisatie moeten alle leden zich houden aan rechten en plichten. Verder moeten zij zorgen dat alle voetballers, trainers en clubs in het land zich aan de rechten en plichten van de FIFA houden.

De Internationale Atletiekfederatie heeft vrijdag de tweejarige schorsing tegen de Amerikaanse sprintster Marion Jones bevestigd, meldde de IAAF vrijdag in Monte Carlo. De atlete

moet ook haar 7 WK-medailles teruggeven, en al haar uitslagen vanaf 1 september 2000 worden geschrapt. Ook alle premies en inkomsten uit IAAF-organisaties moet ze teruggeven. Marion Jones heeft bekend dat ze de verboden substantie 'The clear' heeft gebruikt sinds 1 september 2000. 'Bovendien', staat ook in het communiqué, 'raadt de Raad van de IAAF het Uitvoerend Comité van het IOC aan om Marion Jones en de vrouwelijke Amerikaanse aflossingsteams op de 4x100m en 4x400m op de Olympische Spelen van Sydney in 2000 te diskwalificeren en de teruggave aan het IOC op te leggen van de medailles en de diploma's.'

5
Dron

IAAF schorst Marion Jones voor twee jaar
(Amigoe 23-11-07)

De Amerikaanse ex-sprintster Marion Jones, vrijdag tot zes maanden cel veroordeeld wegens meeneed, heeft tot 11 maart de tijd om zich in de gevangenis aan te bieden. Dat staat in het verdict van rechter Kenneth Karas.

De 32-jarige Jones werd vrijdag in New York veroordeeld omdat ze gelogen had in een onderzoek naar dopinggebruik. In oktober gaf ze zelf toe doping gebruikt te hebben en zette ze een punt achter haar carrière.

6
Dron

Marion Jones moet voor 11 maart de cel in
(Amigoe 13-01-08)

7. De IAAF straft Marion Jones

1.4 De Verenigde Naties als wereld bestuur

De Verenigde Naties (VN) is een internationale organisatie. Het werd opgericht in 1945 door 51 landen. Inmiddels is het een wereldorganisatie van 192 lidstaten, die samenwerken op verschillende gebieden.

De belangrijkste doelen van de VN zijn:

- de handhaving van de internationale vrede en veiligheid;
- de ontwikkeling en het bevorderen van vriendschappelijke relaties tussen alle landen;
- het bereiken van internationale samenwerking bij het oplossen van allerlei wereldvraagstukken van economische, sociale, culturele en humanitaire aard;
- het bevorderen van respect voor mensenrechten en de vrijheden van alle mensen.

Organen van de V.N.

De VN heeft zes hoofdorganen, te weten:

1. de Algemene Vergadering
2. de Veiligheidsraad
3. het Secretariaat
4. het internationaal Gerechtshof
5. de Economische en Sociale Raad
6. de Trustschapsraad.

De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties

In de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) komen alle 192 lidstaten van de Verenigde Naties bijeen. In deze vergadering heeft elk land één stem. De besluiten van de AVVN zijn niet bindend voor de lidstaten. De vergadering komt in een jaarlijkse sessie bijeen.

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties

De VN Veiligheidsraad is verantwoordelijk voor het handhaven van de 'internationale vrede en veiligheid'.

De Raad heeft vijftien leden. Vijf permanente leden en tien niet permanente leden. De vijf permanente leden zijn: China, Frankrijk, Rusland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Zij hebben een vetorecht. De overige leden worden voor een termijn van twee jaar verkozen door de Algemene Vergadering. Deze groep is als volgt samengesteld: vijf leden uit Afrika en Azië, twee leden uit Latijns-Amerika, twee uit West-Europa en één uit Oost-Europa. Het voorzitterschap van de Raad wisselt elke maand. De veiligheidsraad is het hoogste orgaan van de VN.

Orgaan	Algemene Vergadering	Veiligheidsraad	Secretariaat
Titel	President	Voorzittend land	Secretaris- generaal
Persoon	Ali Abdussalamtreki	Claude Heller	Ban Ki- moon
Herkomst	Libië	Mexico	Zuid Korea
Orgaan	Internationaal Gerechtshof	Economische en Sociale Raad	Trustschapraad
Titel	President	President	President
Persoon	Hishashi Owada	Hamidon Ali	Michel Duclos
Herkomst	Japan	Maleisië	Frankrijk

Organen van de Verenigde Naties

Het Secretariaat van de Verenigde Naties

Het Secretariaat van de Verenigde Naties kun je ook het dagelijkse bestuur van de Verenigde Naties noemen. Het voert allerlei dagelijkse taken uit waarover later in de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad beslissingen worden genomen. Het wordt geleid door de secretaris-generaal. In bron 8 zie je de huidige secretaris-generaal van de Verenigde Naties en zijn voorganger.

Secretaris-generaal van de VN

Het internationaal Gerechtshof

Het internationaal Gerechtshof bestaat uit 15 rechters. Zij worden gekozen door de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad. De rechters komen uit verschillende landen die lid zijn van de VN. Het internationaal Gerechtshof doet meestal uitspraak in conflicten tussen de lidstaten van de VN. Het is gevestigd in Den Haag. Zie bron 9.

Het gebouw van het internationaal Gerechtshof

- 10. De organen van de VN
- Verdiepingsopdracht
- 11. Aruba en de VN
- 12. Leer de begrippen
- Samenvatting

- 8. De VN als wereldbestuur
- 9. Secretaris-generaal van de VN

Begrippenlijst

Burger

Inwoner van een land die volgens de wet van alle rechten en plichten gebruik mag en moet maken.

Burgerlijke rechten

Rechten die een burger van een land beschermt tegen onrecht en oneerlijke behandeling.

Bestuur

Een persoon of een groep mensen die in een land bepaalt hoe de mensen in dat land moeten samenleven.

Bestuursvorm

De manier waarop een land bestuurd wordt.

Culturele rechten

Dit zijn rechten die garanderen dat elke burger vrij aan het culturele leven kan deelnemen.

Economische rechten

Dit zijn rechten die garanderen dat elke burger kan deelnemen aan het economische leven in een land.

Internationale rechten en plichten

Rechten en plichten die gelden voor alle burgers van alle landen in de wereld.

Inwoners

Mensen die in een land wonen, ook zij die er volgens de wet niet horen (illegaal).

Plichten

Dit zijn regels en afspraken waaraan ieder burger zich moet houden.

Politieke rechten

Rechten die een burger van een land beschermen tegen onrecht en oneerlijke behandeling.

Rechten

Rechten zijn regels die mensen moeten beschermen tegen oneerlijke behandeling.

Sociale rechten

Sociale rechten moeten garanderen dat iedereen volledig kan deelnemen aan het maatschappelijk leven.

Vetorecht

Het recht dat iemand heeft om een veto (een verbod) uit te spreken.

Wereldburgers

De burgers van alle landen in de wereld.

Wereldbestuur

Een bestuur dat bestaat uit vertegenwoordigers van de meeste landen in de wereld en moet controleren of alle landen zich aan de internationale rechten en plichten houden.

Afkortingen van organisaties

FIFA; Fédération Internationale de Football Association.

Dit is een organisatie, waarbij bijna alle voetbalbonden van alle landen in de wereld aangesloten zijn.

IAAF; Internationale Atletiek Federatie

Internationale federatie waarbij alle atletiekbonden aangesloten zijn.

IOC; Internationaal Olympisch Comité

Een organisatie die sporters van de wereld eens in de vier jaar bij elkaar brengt om vriendschappelijk tegen elkaar te strijden.

VN; Verenigde Naties

Een organisatie waarin de meeste landen van de wereld vertegenwoordigd zijn. Het moet ervoor zorgen dat alle landen zich aan de internationale rechten en plichten houden.

2 • Bestuursvormen

INTRO

Chávez: Het volk heeft mij in 1998 verkozen tot President.
"Quiero mas poder!"

Beatrix: Ik heb in 1980 de troon geërfd. Ik ben met handen en voeten gebonden aan de constitutie.
"Lang Leve De Koningin".

Obama: Presidents are elected indirectly in the United States.
"Together we can make a change. Yes we can"

Castro: Ik heb meer dan 40 jaar absolute macht gehad.
"Más de 40 años he tenido el poder absoluto!"

Eman: Ik ben benoemd door het parlement.
"Mi a wordo nombra door di parlamento. Cambio Awor!"

Ahmed Bin Sulayem: Ik ben door Allah gekozen/gestuurd. "انا ترثخا" "تلسرأ/هللاب نو كي سقلتي"

BRON 1 Bestuurders van landen.

In het vorige hoofdstuk heb je geleerd wat een bestuursvorm is. Ook heb je geleerd dat een burger rechten en plichten heeft. In bron 1 staan enkele afbeeldingen van regeringsleiders en staatshoofden. Zij horen allen bij een bepaalde bestuursvorm. In dit hoofdstuk zullen we een aantal bestuursvormen gaan bekijken.

In dit hoofdstuk leer je:

- Onderscheid te maken tussen democratie, monarchie en dictatuur.
- Wat het verschil is tussen presidentiële en parlementaire democratie.
- Verschillende vormen van dictatuur herkennen.
- Wat constitutionele monarchie inhoudt.

1. Leiders in de wereld

2.1 Democratie

We gaan weer terug in de tijd. Nu naar het oude Griekenland, de stad Athene. Deze stad is wereldberoemd geworden, omdat de burgers daar zichzelf bestuurden. Meer dan 1500 jaar geleden bestond er al **democratie** in deze stad.

Het woord democratie is samengesteld uit twee Griekse woorden. 'Demos' betekent volk en 'kratos' is heersen. Democratie betekent dan ook: regering door het volk.

De vrije mannelijke burgers kwamen in de openlucht om samen over staatszaken te praten en te stemmen. Vrouwen, buitenlanders en slaven mochten hieraan niet deelnemen.

Deze vorm van besturen werd **directe democratie** genoemd. De directe democratie was mogelijk omdat de bevolking van Athene slechts uit een paar duizend mensen bestond.

Als het bestuur uit afgevaardigden of vertegenwoordigers bestaat, dan is er sprake van **indirecte democratie**.

Kenmerken van democratie

1. Het respecteren van de belangen van iedereen (ook van minderheden).
2. Vrijheid van meningsuiting.
3. Het volk heeft het recht zijn eigen regering te kiezen in periodieke, geheime verkiezingen met twee of meer partijen.
4. Regering van het volk, door het volk, voor het volk.
5. Een regering waar we zonder bloedvergieten van af kunnen.
6. Leden van de vakbonden hebben inspraak.

Kenmerken van democratie in de moderne tijd

2. Democratie is

Stembiljet 25 maart 1977.

Status Aparte en onafhankelijkheid

Sinds 1931 wilde Aruba een zelfstandig deel worden binnen het koninkrijk. Op 25 maart 1977 heeft de Arubaanse bevolking meer zelfstandigheid afgedwongen door gebruik te maken van een andere vorm van democratie. Na meer dan vijftig jaar werd de beslissing voor een onafhankelijk Aruba aan het volk voorgelegd. De 37.394 kiezers mochten zonder tussenkomst van het parlement voor een onafhankelijk Aruba of voor een federatie stemmen.

Zo'n volksstemming heet **referendum**.

Het resultaat van dit referendum was dat Aruba koos voor een onafhankelijk Aruba. Er werd besloten dat Aruba eerst zijn Aparte Status binnen het koninkrijk krijgt. Dat gebeurde op 1 januari 1986. Na tien jaar zou Aruba onafhankelijk worden. In 1993 werd besloten dat Aruba toch een zelfstandig koninkrijksdeel van Nederland wil blijven.

1977: Referendum op Aruba.

3. Status Aparte en onafhankelijkheid

Parlementaire democratie

Onze democratie is niet te vergelijken met de democratie van Athene. Daarvoor is onze samenleving te verschillend en de bevolking te groot.

Aruba heeft gekozen voor een indirecte democratie of ook wel **representatieve democratie** genoemd. Om de vier jaar kiezen alle burgers van Aruba die 18 jaar of ouder zijn, 21 vertegenwoordigers. Deze personen vertegenwoordigen ons volk en worden de volksvertegenwoordiging van het land of het **parlement** genoemd. Ons bestuursstelsel heet daarom **parlementaire democratie**. In hoofdstuk 3 en 6 kom je meer te weten over deze bestuursvorm.

Presidentiële democratie

De Verenigde Staten van Amerika heeft ook een vorm van indirecte democratie. Maar hier is het staatshoofd: een president. Vandaar de naam **presidentiële democratie**. De president wordt via indirecte verkiezingen gekozen. De Verenigde Staten heeft 50 staten. Elke staat heeft een aantal kiesmannen. Wie stemrecht heeft stemt op een kiesman. De kiesman stemt op een presidentskandidaat.

Een ander voorbeeld van een presidentiële democratie is Venezuela. Daar gaat het wat anders. De Venezolaanse president wordt gekozen in directe verkiezingen. Iedereen boven de 17 jaar mag direct op een kandidaat voor het presidentschap stemmen.

Onderscheid tussen parlementaire en presidentiële democratie

Parlementaire democratie: Het volk kiest het parlement. Het parlement benoemt de regeringsleider. Dit is een vorm van indirecte democratie.

Presidentiële democratie: Het volk kiest de president. Dit kan indirect (VS) of direct (Venezuela).

Venezolanen op Aruba stemmen voor Chávez.

ORANJESTAD — Ook op Aruba woonachtige Venezolanen konden zondag in het consulaat in Oranjestad een stem uitbrengen voor het referendum over machtsuitbreiding van de Venezolaanse president Hugo Chavez.

Op Aruba stemde de meerderheid van de stemgerechtigden voor de grondwetswijziging, zij het met een krappe meerderheid.

Wanneer de Venezolanen in meerderheid 'ja' hadden gestemd, zou Chavez voor vrijwel onbeperkte tijd als staatshoofd kunnen fungeren.

 4 Venezolanen op Aruba stemmen voor Chávez. Amigoe 3 december 2007

4. Venezolanen op Aruba stemmen voor Chávez.

5. Soorten democratie

Deze machten hebben ieder hun eigen bevoegdheden en hebben ieder hun eigen zelfstandigheid.

De uitvoerende macht is verantwoording schuldig aan de wetgevende macht, de wetgevende macht is vervolgens verantwoording verschuldigd aan de burgers. De burgers hebben invloed op de wetgevende macht door middel van verkiezingen. De rechterlijke macht controleert vervolgens de uitvoering van wetten en regelgeving. De rechterlijke macht zelf kan worden gecontroleerd door middel van openbaarheid van zittingen en openbaarheid van uitspraken.

2.2 Dictatuur

Lijnrecht tegenover democratie staat de bestuursvorm dictatuur. Een **dictatuur** is een bestuursvorm waarbij een groep (partij) of persoon alle macht heeft en niet gecontroleerd wordt door een parlement.

In de dictatuur zijn andere meningen niet toegestaan. Het woord dictatuur komt van het Latijnse woord 'dictare', wat 'voorschrijven' betekent. In de geschiedenis komt dictatuur als staatsvorm veel voor. Denk maar eens aan Francisco Franco, Augusto Pinochet en Robert Mugabe. Een dictator is leider van een land en vindt dat hij geen verantwoording hoeft af te leggen aan wie dan ook. Hij heeft de middelen en macht om zijn eigen wil op te leggen aan anderen. Het grootste voordeel van een dictatuur is dat de beslissingen sneller genomen worden, maar dat is tegelijkertijd ook weer het grootste nadeel, omdat er misschien niet goed genoeg over nagedacht is.

Meestal worden tegenstanders van de dictator en andersdenkenden onderdrukt. Ze worden gevangengenomen of zelfs vermoord. Eenmaal in de gevangenis is er geen mogelijkheid om voor je rechten op te komen.

Trias Politica

Een van de basisprincipes van de democratie is de Trias Politica. Trias politica houdt in dat de macht in een land over drie gescheiden machten verdeeld moet worden. De wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechterlijke macht.

Francisco Franco

Van 1936-1975 aan de macht in Spanje.

Augusto Pinochet

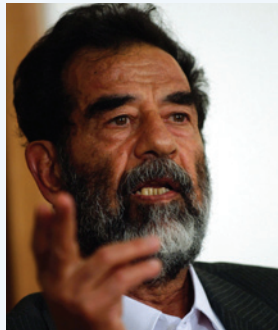
Van 1973-1990 aan de macht in Chili.

Haji Muhammad Suharto

Van 1967 tot 1998 aan de macht in Indonesië.

Saddam Hoessein

Van 1979 tot 2003 aan de macht in Irak.

Robert Mugabe

Van 1987 tot heden aan de macht in Zimbabwe.

Dictators overal in de wereld

2.3. Monarchie

Wanneer een land een koning (monarch), keizer, sultan, vorst of hertog als staatshoofd heeft, wordt zo'n bestuursvorm **monarchie** genoemd. Monarchie is een samenstelling van de Griekse woorden monos (één) en arkhein (heersen). Meestal is het leiderschap in een monarchie overerfbaar. Verschillende soorten monarchieën zijn het koninkrijk, keizerrijk, sultanaat, vorstendom, hertogdom.

Monarchieën worden verdeeld in absolute monarchieën en constitutionele monarchieën.

In een **absolute monarchie** is de macht van de monarch of koning 'absoluut'. Die persoon kan regeren zonder gebonden te zijn aan wetten. Brunei is één van de weinige landen waar absolute monarchie heerst. Een absolute monarchie kan ook wel dictatuur genoemd worden.

Onze koningin heeft weinig macht. Zij moet rekening houden met de rechten van de burgers. Alles wat te maken heeft met deze rechten staat in de **grondwet** of **constitutie**. Daarom noemen we Nederland en ook Aruba een **constitutionele monarchie**. De ministers nemen belangrijke besluiten en leggen vertegenwoordiging (of verantwoording) af aan het Nederlandse of Arubaanse parlement.

7. Monarchie is

WB

6. Vijf dictators

WB

2.4 Vergelijking van de verschillende bestuursvormen

Je hebt nu kennisgemaakt met verschillende bestuursvormen. Er bestaan overigens nog veel meer (aristocratie, anarchie, autocratie et cetera). Maar daar gaan we nu niet verder op in. De in dit hoofdstuk genoemde bestuursvormen hebben overeenkomsten en verschillen.

Hoe merk je aan een land welke bestuursvorm het heeft? In een democratisch land zul je zien dat er veel vrijheden zijn. Je mag meedoen met verkiezingen, je mag uitkomen voor je eigen mening, voor je geloof et cetera. In een land zonder democratie worden deze vrijheden niet gerespecteerd. Uitkomen voor je mening kan resulteren in gevangenschap. Verkiezingen zijn er, echter je kunt slechts op 1 partij of 1 persoon stemmen. Je kunt niet gaan en staan waar je wilt. In de volgende opdrachten gaan we verder met het vergelijken van de bestuursvormen.

8. Democratie versus dictatuur versus monarchie

WB

Vrouwen mogen niet stemmen in delen van Pakistan

PESHAWAR — Vrouwen mochten vandaag in delen van noordwestelijk Pakistan hun stem niet meer uitbrengen, nadat ouderen besloten hadden dat stemmen niets voor vrouwen is. Dat hebben politie en functionarissen laten weten.

BRUN 6

Vrouwen en democratie.

9. Overeenkomsten en verschillen

WB

10. Dictator of democraat?

11. Toets jezelf

12. Brainstormen.....

13. Democratie in Peshawar

14. Leer de begrippen

Samenvatting

Begrippenlijst

Absolute monarchie

Vorm van monarchie waarbij de monarch absolute macht heeft. Dat wil zeggen dat de monarch bij het regeren niet gebonden is aan wetten.

Constitutionele monarchie

Regeringsvorm waarbij de rol van de monarch is vastgelegd in de constitutie of grondwet.

Democratie

De manier om besluiten te nemen waarbij de meerderheid beslist.

Dictatuur

Bestuursvorm waarin absolute macht bij een persoon of een kleine groep mensen berust, de dictator.

Directe democratie

Bestuursvorm waarbij burgers of leden zelf direct over bestuurszaken mogen beslissen.

Grondwet of constitutie

Een document waarin de basisrechten die voor iedereen gelden, beschreven staan.

Indirecte democratie

Bestuursvorm waarbij de bevolking of leden een aantal vertegenwoordigers kiezen die het land of de instelling besturen. Deze vertegenwoordigers nemen besluiten. Wordt ook wel representatieve democratie genoemd.

Monarchie

Wanneer een land een keizer, koning, of een sultan als staatshoofd heeft.

Parlement

Volksvertegenwoordiging van een land.

Parlementaire democratie

Een vorm van indirecte democratie waarbij het volk het parlement kiest en het parlement de regeringsleider kiest.

Presidentiële democratie

Een vorm van democratie waarbij het volk de president direct of indirect kiest.

Referendum

Volksstemming. Het volk mag zonder tussenkomst van het parlement over een bepaalde beslissing stemmen.

Representatieve democratie

Zie indirecte democratie

3 • De overheid

INTRO

Soms bestaan er meningsverschillen tussen bepaalde beslissingen die de overheid neemt en de burger en/of bepaalde groepen. Een mooi voorbeeld hiervan is toen de overheid het beleid voor het verkrijgen van het Nederlandschap (Nederlands paspoort) aanscherpte. Het gevolg hiervan was dat een vader naar de rechter stapte om voor de rechten van zijn kind te pleiten. Het resultaat was dat de rechter de burger in het gelijk heeft gesteld en dat zijn kind het Nederlandschap moest krijgen.

BRON 1

Recht op Nederlandschap

Oranjestad- Een commissie met daarin vertegenwoordigers van de drie landen in het koninkrijk gaat zich buigen over de regels van de Financial Action Task Force (FATF) voor het financiële verkeer. Dat heeft minister van Financiën, Utilities Communicatie en Energie Mike de Meza (AVP) gisteren gezegd tijdens het debat in de Staten over de FATF en de gevolgen voor Aruba. De commissie gaat bekijken hoe moet worden omgegaan met de regels van de taskforce in het koninkrijk. De Meza maakte ook bekend dat Nederland Aruba gaat ondersteunen bij het opstellen van nieuwe regelgeving om te voldoen aan de eisen van FATF. In de vragenronden hierover in het parlement liet vooral Juan David Yrausquin (AVP) van zich horen. Hij wilde weten of de regering documenten kan overleggen waarin de controlerende instanties daadwerkelijk aan de bel trokken dat de FAFT – aanbevelingen, niet werden nagekomen.

BRON 2

Recht op Nederlandschap

In hoofdstuk 2 hebben jullie geleerd over de verschillende bestuursvormen in de wereld. Eén van deze bestuursvormen is de democratie, in het bijzonder de parlementaire democratie. In Nederland bestaat de parlementaire democratie binnen het constitutioneel monarchische systeem. Wij gaan nu kijken welke bestuursvorm wij op Aruba hebben. Dit gaan we doen door eerst te kijken naar de overheid en wat hun bestuurlijke taken zijn en hoe deze taken van de overheid worden gecontroleerd.

1. De overheid en zijn bestuurlijke taken

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat de overheid is.
- Wat de taken van de regering en het parlement zijn.
- Hoe de Trias Politica in onze samenleving functioneert.
- Hoe de overheid zijn inkomsten en uitgaven beheert, de overheidsbegroting.

3.1 Wat is de rol van de overheid?

De overheid van een land bestaat uit een regering en een parlement.

De **regering** is een organisatie die de macht heeft om de wetgeving tot uitvoering te brengen. Op Aruba wordt de regering gevormd door de gouverneur en het kabinet.

Het kabinet bestaat uit de minister-president samen met zijn zeven ministers.

Het kabinet aangevuld met de gouverneur vormen de regering. De regering bepaalt het beleid van het land, dat gecontroleerd wordt door het parlement.

Het parlement vertegenwoordigt het volk en controleert alles wat de regering doet. De naam is afgeleid van het Franse 'parler' wat

praten betekent, een parlement is een gesprek, een discussie, dus een vergadering waar mensen discussiëren en argumenteren over zaken. Op Aruba wordt het parlement gevormd door de staten van Aruba. Deze telt 21 zetels. De 21 Statenleden zijn gekozen door het volk. Het parlement heeft uiteindelijk het laatste woord. Als het parlement samen met de regering een beslissing neemt, dan is dit een beslissing van de overheid.

Overheid		
Regering		Parlement
Gouverneur	Kabinet <i>Minister-president Ministers</i>	21 Statenleden

3 De Arubaanse overheid

2. De overheid = de regering + het parlement

Binnen de overheid worden er maatregelen of wetten vastgesteld. Deze maatregelen en wetten worden niet zomaar opgesteld. Hiervoor gelden verschillende procedures die vastgelegd zijn in het beleid van de overheid. De adviseurs en de verschillende diensten, die bij de betreffende ministeries horen, zijn verantwoordelijk voor het voorbereiden van beleid en wetgeving. Anderen diensten voeren beleid uit. De mensen die bij de overheid werken noemen we **ambtenaren**.

3. Diensten van de overheid

Kosten overheidsperoneel drastisch omlaag

Om tot een evenwicht in de overheidsinkomsten en – uitgaven te komen in 2009, moet de huidige groei in personeelskosten met meer dan de helft omlaag. Verder moet de schuldquota naar beneden tot ongeveer 40% van het bruto binnenlands product (b.b.p.) Dat zijn de belangrijkste conclusies van de nationale commissie openbare financiën, die in een eindrapport aan de minister van Financiën zijn gepresenteerd.

4 Kosten overheidsperoneel drastisch omlaag

Brainstormen over nationaal onderwijsplan

Het ministerie van Onderwijs, Sociale Zaken en Infrastructuur organiseert verschillende bijeenkomsten waar zowel professionals als niet-professionals in het onderwijs, zoals ouders, kunnen brainstormen over een beter onderwijssysteem. Doel van deze bijeenkomsten is de kwaliteit van het Arubaanse onderwijs verhogen, zodat deze voldoet aan de verwachtingen van de gemeenschap.

5 Brainstormen over nationaal onderwijsplan

4. De overheid en zijn diensten

3.2 Trias Politica op Aruba

In hoofdstuk twee heb je geleerd over de Trias politica. Wij gaan nu bekijken hoe de Trias Politica in de Arubaanse samenleving functioneert.

1. De uitvoerende macht.	In Aruba is dat de regering (de gouverneur en de ministers)
2. De wetgevende macht.	In Aruba zijn dat de regering (de gouverneur en de ministers) en het parlement, ook wel de Staten genoemd (21 Statenleden, ook wel parlementariërs genoemd).
3. De rechterlijke macht.	In Aruba zijn dat de rechters (Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba.)

	Wetgevende Macht Taken: - Maken van wetten	Uitvoerende Macht Taken: - Maken van wetten	Rechtsprekende Macht Taak: - Toepassen van wetten (bijv. bij overtredingen en misdrijven) o.a. opleggen van straffen (nb. Meest onafhankelijke macht/alle rechters worden bij koninklijk besluit voor het leven benoemd)
Land	Staten-Generaal: - 1e Kamer - 2e Kamer (gekozen door de bevolking voor 4 jaar)	Regering: - (Koning/Koningin: erfopvolging) - Ministers en staats-secretarissen (benoemd voor 4 jaar bij koninklijk besluit) gesteund door ambtenaren	- Hoge Raad der Nederlanden - Gerechtshof
Provincie	Provinciale staten (gekozen door de bevolking voor 4 jaar)	- Commissaris van de koningin (benoemd voor 6 jaar bij koninklijk besluit) + - Gedeputeerde Staten (benoemd door Provinciale Staten voor 4 jaar) gesteund door ambtenaren	- Arrondissements-rechtbank - Kantongerecht
Gemeente	Gemeenteraad (gekozen door de bevolking voor 4 jaar)	College van burgemeester (benoemd voor 6 jaar bij koninklijk besluit) en wethouders (benoemd door de gemeenteraad voor 4 jaar) gesteund door ambtenaren	

Deze 3 machten hebben als taak om elkaar te controleren en waar nodig, elkaar bij te sturen. Op Aruba zijn de drie verschillende machten niet strikt gescheiden. De wetgevende en uitvoerende macht worden beiden door de regering uitgevoerd.

De uitvoerende macht

De uitvoerende macht ligt bij de gouverneur van Aruba en bij het kabinet.

De **gouverneur** is de vertegenwoordiger van het Nederlandse staatshoofd op het eiland. Hij wordt benoemd voor een periode van 6 jaar. (maximaal 12 jaar).

De gouverneur bemoeit zich meestal niet met het dagelijkse beleid, maar verzorgt ceremoniële functies.

De taken van de gouverneur bestaan uit:

1. het vertegenwoordigen van de belangen van het koninkrijk
2. aan het hoofd staan van de Arubaanse regering
3. het formeren van een kabinet na de verkiezingen. Hij benoemt een formateur en voert gesprekken met de politici.

Het kabinet op Aruba bepaalt het beleid van het land Aruba. De belangrijkste persoon is de eerste minister of **minister-president** (ook **premier** genoemd). Hij is woordvoerder van de regering. Het kabinet bedenkt wetten. Ook dragen zij er zorg voor dat de goedgekeurde wetten uitgevoerd worden. Zij worden hierin ondersteund door de ambtenaren.

5. Invloeden van ambtenaren en burgers

De wetgevende macht

De wetgevende macht ligt in handen van het parlement; de Staten. De rol van de Staten is heel belangrijk. Enkele taken die zij vervullen zijn:

- met de regering werken aan het tot stand komen van de wetgeving.
- samen met de regering wetten aannemen of afkeuren.
- controle uitoefenen en toezicht houden op de regering.
- goedkeuren van het beleid van de overheid.

De Statenleden maken gebruik van bepaalde **bevoegdheden** om hun werk goed te kunnen doen. In bron 7 staan deze bevoegdheden genoemd.

Bevoegdheden van de Staten:

- a) **recht van initiatief:** het recht om wetsvoorstellen in te dienen aan het parlement.
- b) **recht van amendement:** het recht om bepaalde wetsvoorstellen te veranderen of aan te passen.
- c) **het vragenrecht:** het recht om bepaalde vragen te stellen aan de ministers of aan ambtenaren of aan bepaalde groeperingen.
- d) **het recht van interpellatie:** het recht om een minister zwaar/dwingend te ondervragen over zijn handelswijze.
- e) **het budgetrecht:** het recht om vragen te stellen over het te voeren financiële beleid.
- f) **het recht van enquête:** het recht om een commissie in te stellen die een onderzoek gaat doen over een gevoerd beleid in het verleden of een te voeren beleid in de toekomst.

BRON 7 Bevoegdheden van de Staten

De Staten beschermen het volk tegen bepaalde beslissingen die door het regering worden genomen. Een mooi voorbeeld hiervan is toen het parlement de beslissing van de regering heeft tegengehouden om een tarief van 30 florin per maand te introduceren voor de vuilophaal. Voordat het zo ver was, werd de minister die belast is met Serlimar (vuilophaalbedrijf) zwaar ondervraagd gedurende het vragenuurtje. Het wetsvoorstel werd door de Staten (het parlement) afgekeurd.

BRON 8 Rotonde Pos Chiquito

AVP komt met 'solide' alternatieve begroting

ORANJESTAD (04-07-06) - Oppositiepartij AVP heeft een alternatief gemaakt op de begroting 2006 voor Aruba, die volgens partijleider Mike Eman veel solider en socialer is dan de plannen van de regering-Oduber. Daarom zal Eman niet alleen een motie indienen om de omstreden maatregelen in te trekken. Hij zal bovendien met parlementaire middelen een alternatief op de begroting van Financiën indienen, aldus de Amigoe. De Staten kunnen daar dan over stemmen, zodat de partijen een keuze hebben: óf de plannen steunen van MEP-minister Nilo Swaen, óf het alternatief van de AVP-fractie.

9 AVP tegen begroting 2006

Aruba

Hirsch Ballin antwoordt vragen met vertraging

WILLEMSTAD/DEN HAAG — De Nederlandse minister van Justitie Ernst Hirsch Ballin (CDA) antwoordt op vragen die Statenlid Dirk Dumfries (MEP) 1 november stelde over een aantal onderzoekshandelingen die in het kader van de interregionale rechtshulp op Aruba zijn verricht, dat door het Landelijk Parket een onderzoek wordt uitgevoerd naar het witwassen van criminele gelden in relatie tot – onder meer – de ontvoering van wijlen Freddy Heineken.

27 Feb, 2008, 17:35 (GMT -04:00)

10 Vragenuurtje in het parlement

Parlementaire enquête Racetrack

De Staten van Aruba hebben unaniem het voorstel aangenomen om een parlementaire enquête te houden naar de gang van zaken rond het omstreden en mislukte racetrack-project. In de parlementaire geschiedenis van Aruba is dit zware instrument nog niet eerder gebruikt. Het initiatief is afkomstig van de MEP-fractie in de Staten. De MEP bezit de absolute meerderheid in het parlement.

Inmiddels is een commissie geïnstalleerd om de parlementaire enquête te gaan voorbereiden. Deze staat onder leiding van MEP-Statenlid Robert Maduro. De andere leden zijn Edwin Jacobs, Kenneth Jong, Junior Arends, Benny Nisbet, Benny Sevinger en Otmar Oduber. Het racetrack-project dat op het oostelijke deel van het eiland bij San Nicolas gerealiseerd had moeten worden, was een initiatief ten tijde van de vorige AVP/OLA-regering. Het project dat niet doorging, heeft het Land Aruba wel heel wat rechtszaken en miljoenen florins gekost

11 Race Track

ORANJESTAD — De Wet op financiering van terroristische organisaties is vanmorgen unaniem aangenomen tijdens de openbare vergadering van het Arubaanse parlement. De wet is conform de maatstaven van de Financial Action Task Force (FATF). De wet moest eerst op enkele punten aangepast worden alvorens het aangenomen werd.

Vrijdag vindt in Abu Dhabi de plenaire vergadering van de FATF plaats. Aruba wil daar een actieplan presenteren waarin staat hoe ze op korte termijn alle hoofdcriteria van dit internationale toezichtorgaan gaat naleven. Aruba schiet momenteel tekort op dertien van de zestien hoofdcriteria.

Na het aannemen van de Wet op terrorismefinanciering ging de vergadering over tot de behandeling van de wijze waarop de regering denkt dat ze binnen afzienbare tijd kunnen voldoen aan de maatstaven van FATF.

12 Wet tegen financiering terrorisme aangenomen vrij naar Amigoe

Aruba

MEP wil uitleg over FDN-zaak

ORANJESTAD — De minister van Justitie moet in het parlement uitleg komen geven over het besluit van het Openbaar Ministerie (OM) om het hoger beroep in te trekken in de zaak Fondo Desaroyo Nobo. Dit zegt fractieleider Ady Thijsen (MEP) in een reactie op het besluit van het OM en ex-minister Tico Croes.

13 Minister van justitie in Parlement ontboden vrij naar Amigoe

6. Bevoegdheden van de parlementariërs

De rechterlijke macht

Een bijzondere plaats in onze democratie, wordt ingenomen door de rechterlijke macht. Deze macht heeft een heel belangrijke taak namelijk het toetsen of een bepaalde beslissing van de overheid niet ingaat tegen bepaalde verdragen, het Statuut, geldende regels en de universele rechten van de mens.

Als men het niet eens is met een beslissing van de overheid kan men een zaak voordragen aan het Gerecht in Eerste Aanleg. Mocht men het met de uitspraak (**vonnis**) van dit gerecht niet eens zijn, dan kan men in **hoger beroep** gaan. De zaak wordt dan voorgeleid aan het Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba.

Als men het met het vonnis weer niet eens is, dan gaat de zaak **in cassatie** bij de Hoge Raad der Nederlanden te Den Haag. Dit is het laatste vonnis.

Schematisch ziet dit er als volgt uit.

1. Gerecht in Eerste Aanleg (1 rechter)
↓
HOGER BEROEP
↓
2. Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba (3 rechters)
↓
IN CASSATIE
↓
3. Hoge Raad der Nederlanden te Den Haag (9 rechters)

14
BRON

Schema rechterlijke macht

Zaak Oduber-Lammers vs Land Aruba

Om 10 uur vanmorgen, Nederlandse tijd, heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan in de zaak Oduber-Lammers versus Land Aruba. De zaak is in

het voordeel van het lesbische echtpaar beslist. Hiermee ging de Hoge Raad akkoord met eerdere uitspraken door het Gerecht in Eerste Aanleg als ook het Hof van Justitie. Het komt erop neer dat een homoseksueel huwelijk, gesloten in het Koninkrijk Der Nederlanden, ook rechtsgeldig is in alle andere delen van het Koninkrijk, ongeacht of dit binnen de cultuur geaccepteerd wordt of dat de statuten hier op aangepast zijn. Land Aruba is niet verplicht om homo huwelijken op zijn grondgebied te laten afsluiten, noch zijn zij verplicht om de mogelijkheid aan te bieden om het huwelijk bij de burgerlijke stand in te laten schrijven. Het echtpaar is zeer te spreken over de uitslag, het was hen te doen om een verklaring van recht-uitspraak en die hebben zij nu ontvangen.

15
BRON

Amigoe

Soms bestaan er meningsverschillen tussen bepaalde beslissingen die de overheid neemt en de burger en/of bepaalde groepen. Een mooi voorbeeld hiervan is toen de overheid het beleid voor het verkrijgen van het Nederlanderschap (Nederlandse paspoort) aanscherpte. Het gevolg hiervan was dat een vader naar de rechter stapte om voor de rechten van zijn kind te pleiten. Het resultaat was dat de rechter de burger in het gelijk heeft gesteld en dat zijn kind het Nederlanderschap moest krijgen.

7. De rechterlijke macht

WB

3.3 Hoe komt de overheid aan zijn inkomsten?

Om beleid uit te voeren zijn er inkomsten (geld) nodig om de uitgaven te kunnen betalen. Maar hoe komt de overheid aan zijn inkomsten? En hoe verhoudt zich dat ten opzichte van de uitgaven? Daarover gaat deze paragraaf.

De overheidsinkomsten

De overheid haalt zijn inkomsten uit belastingen (85%) en niet-belastingen (15%).

Belastingen zijn gedwongen betalingen aan de overheid, waarvoor de belastingbetaler geen rechtstreeks aanwijsbare tegenprestatie ontvangt. De inkomsten van de overheid bestaan voor meer dan drie kwart uit belastinggelden. Belastingen kunnen worden onderverdeeld in:

Directe belastingen:

Voorbeelden hiervan zijn belastingen op inkomen, winst en vermogen.

Indirecte belastingen:

Voorbeelden hiervan zijn B.B.O., accijnzen en invoerrechten.

Niet-belastingen

1. Opbrengsten uit overheidsbedrijven en semi-overheidsbedrijven (Setar, Web, Elmar).
2. **Retributies:** Dit zijn betalingen voor door de overheid verrichte diensten aan particulieren. (Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor paspoort, uittreksel van een geboorteakte, plakzegels op formele stukken, schoolgeld).
3. Boetes, dit zijn alle door de overheid opgelegde boetes.

De overheid heeft veel geld nodig om al haar uitgaven te kunnen betalen.

De overheidsuitgaven

De overheidsuitgaven worden onderverdeeld in:

1. De overheidsoverdrachten
2. De overheidsbestedingen

Bij de **overheidsoverdrachten** wordt het inkomen herverdeeld. Dat wil zeggen dat geld van de belastingbetaler weggehaald wordt en aan een ander wordt overgedragen, zonder dat er daartegenover een tegenprestatie wordt gevraagd. Bijvoorbeeld de bijstandsuitkering of het pensioen.

Bij **overheidsbestedingen** moet de ontvanger van het geld een tegenprestatie leveren. Dit kan in de vorm van arbeid, goederen en/of diensten zijn.

De overheidsbestedingen worden onderverdeeld in:

1. de **overheidsconsumptie**; de salarissen van de ambtenaren.
2. de **overheidsinvesteringen**; de aankoop van kapitaalgoederen (Bushiri hotel), aanleg van wegen.

Welke maatregel (investering of bezuiniging) zou de overheid moeten nemen om de crisis te bestrijden?

De regering heeft in maart een pakket crisismaatregelen aangekondigd. Uit de 21minuten enquête is gebleken dat de overgrote meerderheid van de burgers achter de aangekondigde investeringen staat. investeren in:

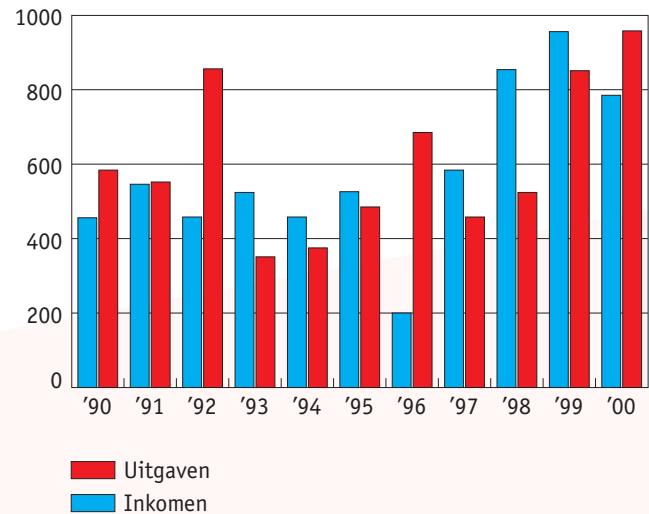
- Onderwijs,
- Arbeidsmarkt,
- Duurzaamheid en
- Infrastructuur.

Over investeringen in kredietverstrekking en garanties voor bedrijven is driekwart positief. De algemene opinie over het crisispakket is positief, hoewel van de meeste maatregelen de toegevoegde waarde voor de bestrijding van de crisis minder wordt gezien.

Bezuinigingsmaatregelen van de overheid

Wat de overheid tekort komt, wordt geleend. Elk jaar wordt een overzicht gemaakt van de te verwachten inkomsten en uitgaven van de overheid voor de komende periode. Zo'n overzicht heet een **begroting**. Vóór 1 september van elk jaar dienen alle ministers samen hun begroting van het daarop volgende kalenderjaar in, bij de staten. Het budgetrecht geeft de Staten het recht om de begroting in zijn geheel of gedeeltelijk goed of af te keuren.

Overheidsfinanciën

8. Overheidsinkomsten
 9. Overheidsinvesteringen
 10. Leer de begrippen
- Samenvatting

WB

Begrippenlijst

Ambtenaren

Landsdienaren, mensen die in dienst zijn van de overheid.

Begroting

Een overzicht van de verwachte inkomsten en de verwachte uitgaven voor de komende periode.

Belastingen

Geld dat de overheid van mensen en bedrijven ontvangt, zonder dat deze mensen en bedrijven er iets voor terugkrijgen.

Bevoegdheden

Als je gemachtigd bent door de wet om iets te doen.

Directe belastingen

Dit zijn belastingen op inkomen, winst en vermogen. Hierbij draagt de belastingplichtige (of bijvoorbeeld zijn werkgever) zelf het geld af aan de overheid.

Gouverneur

Hoogste ambtenaar op Aruba, vertegenwoordiger van de koningin op Aruba. De gouverneur maakt ook deel uit van de overheid en de regering van Aruba.

Hoger beroep

Als je een herziening wenst van een eerder vonnis/ eerdere uitspraak kun je in hoger beroep gaan bij een hogere rechtsinstantie.

In cassatie

Als de Hoge Raad te Den Haag een eerder vonnis van een lagere rechtsinstantie vernietigt.

Indirecte belastingen

Dit zijn kostprijsverhogende belastingen. Bedrijven berekenen de belasting in de verkoopprijs van een product. Vervolgens dragen zij de belasting af aan de overheid.

Minister-president

Minister van Algemene Zaken, minister die ook zorgt voor de veiligheid van Aruba. Hij is ook voorzitter van de ministerraad en hij coördineert alle ministeries.

Niet-belastingen

Dit zijn ontvangsten van de overheid zoals rechten, boeten, winsten van overheidsbedrijven.

Overheid

Regering en parlement samen, lichaam aan wie het gezag is toevertrouwd.

Overheidsoverdrachten

Het weghalen van geld bij de belastingbetaler en dit geld overdragen aan een ander, zonder daar een tegenprestatie voor te vragen.

Overheidsbestedingen

Het investeren van geld door de overheid, waarbij de ontvanger een tegenprestatie moet leveren.

Overheidsconsumptie

Een besteding van de overheid zoals de salarissen van ambtenaren.

Overheidsinvesteringen

Een besteding van de overheid zoals de aankoop van kapitaalgoederen.

Parlementariërs

Statenleden, 21 in totaal.

Premier

Zie minister-president.

Rechterlijke macht

Onafhankelijke en onpartijdige rechters, zij toetsen of de wetten niet worden geschonden.

Regering

De gouverneur en het kabinet.

Retributies

Inkomsten van de overheid door de verkoop van goederen en diensten.

Uitvoerende macht

De regering, zij voeren de wetten uit.

Vonnis

Rechterlijke beslissing over een zaak.

Wetgevende macht

Regering en parlement samen, zij maken de wetten.

4 • Burgerbelangen

INTRO

1 Belangenorganisaties.

1. Belangen herkennen

In hoofdstuk 1 hebben we het gehad over rechten. Burgerlijke en politieke rechten en economische, sociale en culturele rechten. Deze rechten zijn opgesteld vanuit een bepaald belang. Dit hoofdstuk gaat over belangen. Maar wat is een belang? Als je het woordenboek erbij neemt dan wordt een belang een zaak genoemd, waaraan men aandacht schenkt omdat er voordeel bij te halen valt. Ook wordt belang omschreven als waarde of belangrijkheid. In dit hoofdstuk gaan we kijken naar hoe je als individueel persoon of als groep kan opkomen voor belangen en welke organisaties of instanties hierbij een rol spelen.

In dit hoofdstuk leer je:

- Dat er individuele en collectieve belangen bestaan.
- Dat er een verband bestaat tussen belangen en rechten.
- Dat er manieren zijn hoe je voor je rechten moet opkomen, zowel nationaal als internationaal.
- Dat er organisaties en vakbonden zijn die zowel nationaal als internationaal opkomen voor je rechten.
- Dat er instanties zijn die zowel lokaal als internationaal toetsen of jouw rechten zijn gewaarborgd.

4.1 Individuele burgerbelangen

Heb jij er belang bij dat je een dak boven je hoofd hebt? Of dat je onderwijs krijgt? Of dat je je mening mag uiten? Iedereen heeft belangen. Belangen die voor jou als individu gelden, noemen we **individuele burgerbelangen**. Meestal zijn deze belangen gekoppeld aan bepaalde rechten die je hebt. Zo heeft ieder individu recht op redelijke huisvesting, recht op onderwijs en recht op vrijheid van meningsuiting. Deze rechten en nog vele anderen, beschermen jouw individuele burgerbelangen.

Als individuele burgerbelangen niet meer gerespecteerd worden, kun jij als individu in de problemen raken. Denk maar eens aan een kind dat van zijn ouders niet meer naar school mag gaan. Het recht op onderwijs wordt niet gerespecteerd door de ouders. Het kind krijgt geen opleiding en mist hierdoor een kans om zich verder te ontwikkelen.

Gelukkig bestaan er verschillende organisaties die opkomen voor de belangen van burgers. In paragraaf 4.3. zullen we het over deze instanties hebben.

Individuele burgerbelangen zijn niet voor iedereen gelijk. Wat voor de een geldt, kan soms in tegenstrijd zijn met de belangen van een ander of van de meerderheid van de burgers. In de volgende paragraaf bespreken wij de belangen die gelden voor de meerderheid van de burgers.

Laatst was er een rechtszaak waarin een choller (drugs-verslaafde) terecht stond voor het feit dat hij diefstal had gepleegd op verschillende plaatsen op Aruba. Zijn advocaat pleitte voor vrijspraak of strafvermindering omdat de regering ervoor moet zorgen dat chollers een adequate opvang krijgen en professionele hulp. De rechter oordeelde echter anders en zei tegen de choller dat hij zelf zijn slechte leefstijl moet veranderen. Hij kreeg 11 maanden gevangenisstraf met 2 jaar voorwaardelijk.

 De uitspraak van de rechter

2. Individuele belangen

4.2 Collectieve burgerbelangen

In de vorige paragraaf is er gesproken over individuele burgerbelangen. Naast deze individuele belangen zijn er ook belangen die voor alle burgers samen gelden. Deze gemeenschappelijke belangen worden vaak **algemene** of **collectieve burgerbelangen** genoemd.

Deze collectieve burgerbelangen worden door bestuurders van landen (de overheid) vaak belangrijker gevonden dan de individuele burgerbelangen. In het algemeen belang of collectief belang worden meestal beslissingen genomen en taken uitgevoerd door bestuurders.

Een mooi voorbeeld hiervan is het vrijetijdspark te Jaburibari. In het kader van het zinvol invullen van de vrije tijd van de burgers op Aruba heeft de minister van Cultuur, Sport en Arbeid, een vrijetijdspark laten aanleggen te Jaburibari. Men kan nu in dit park veel vrije tijd nuttig invullen door te fietsen, voetballen, basketballen, bike-crossen en nog veel meer. Op deze manier heeft de minister voorzien in de collectieve burgerbelangen van een groep burgers.

Juan Ras van Pos Chiquito is heel boos op de overheid. Deze heeft besloten een turborotonde te bouwen bij Pos Chiquito. Vlak voor zijn huis. Hij is er tegen. De rotonde breng teveel verkeer voor zijn huis, al die auto's met hun vieze uitlaatgassen. Om nog maar niet te spreken over het lawaai. Hij kan straks bijna geen televisie meer kijken door al het lawaai. Hij heeft vaker geprotesteerd maar men wil niet luisteren. De minister van Infrastructuur zegt namens de regering dat de turborotonde erg noodzakelijk is. Omdat het verkeer te druk is en ook omdat er vaak geen voorrang gegeven wordt, gebeuren er teveel ongelukken op deze plek. De turborotonde zal zorgen voor meer veiligheid en een snelle en goede doorstroming van het verkeer. De overheid vindt dit belangrijker dan het ongemak voor Juan Ras.

 Turborotonde

3. Collectieve of individuele belangen?

Wereldbank pakt voedselcrisis aan

De gestegen voedselprijzen in de wereld kunnen verschrikkelijke gevolgen hebben en zelfs tot oorlog leiden. De vooruitgang die de afgelopen jaren is geboekt in ontwikkelingslanden (arme landen), kan door de voedselcrisis, die al tot rellen leidde in Haïti en Bangladesh, teniet worden gedaan. De wereldbank gaat kleine boeren in arme landen helpen om de voedselproductie op te voeren. Daarvoor wordt een bedrag van 800 miljoen dollar ter beschikking gesteld. Het geld wordt aan rechtstreekse voedselsubsidie en aan kunstmest besteed. De arme landen moeten terugbetalen als de productie beter loopt.

BRON 4

Wereldbank pakt voedselcrisis aan

4. Wereldbank pakt voedselcrisis aan

WB

4.3 Opkomen voor je belangen

Het is de taak van de overheid om de belangen van zijn burgers te behartigen. Maar toch kan het voorkomen dat de burgerbelangen niet altijd behartigd worden. Lees de volgende voorbeelden maar:

- Een zwerver die op straat zwerft en geen dak boven zijn hoofd heeft.
- Een kind van 12 die vanwege zijn illegale status niet toegelaten wordt op een school (zie bron 6).
- Een astmapatiënt die veel overlast heeft van de onverharde weg langs zijn huis.
- Een werknemer die ondanks het feit dat de kosten van het levensonderhoud gestegen zijn, al een aantal jaren geen loonsverhoging ontvangen heeft (zie bron 7).

Stel nu dat je als burger in conflict komt met degene die jouw belangen moet behartigen (de overheid)?

Je kunt een **onafhankelijke overheidsinstantie** inschakelen. Een onafhankelijke overheidsinstantie is een instantie die door de overheid zelf in het leven geroepen is. Echter, deze dienst werkt onafhankelijk van de overheid.

Een voorbeeld van een onafhankelijke overheidsdienst is de rechterlijke macht (zie hoofdstuk 3.2.). Een ander voorbeeld is de ombudsman. De ombudsman is een instantie die in veel landen voorkomt (Aruba kent nog geen ombudsman). De ombudsman heeft de taak om de burger in zijn omgang met de overheid te beschermen. Dus als je met de overheid in conflict bent over jouw belangen en rechten kun je naar de ombudsman stappen. In bron 5 lees je over het werk van de ombudsman op Curaçao.

Meer klachten bij ombudsman

Vorig jaar hebben veel meer mensen een klacht ingediend bij de ombudsman op Curaçao dan het jaar ervoor. De ombudsman behandelt klachten over eilandelijke diensten en ambtenaren. Ook de politici in de eilandsraad en het bestuurscollege vallen eronder. Ombudsman Fred Wiel schrijft de stijging van 602 naar 1003 klagers toe aan een grotere naamsbekendheid van zijn instituut. Er mag niet uit worden afgeleid dat het slechter is gesteld met de kwaliteit van het bestuur op Curaçao. Wel zou je kunnen zeggen dat de burger 'kritischer is geworden ten opzichte van het bestuur', hij verlangt meer integriteit. De meeste klachten in 2007 gingen over het bevolkingsbureau met problemen over identiteitspapieren en lange wachttijden. Ook klachten over de aanvraag van terreinen en vergunningen scoren hoog. "De derde grote klacht die wij krijgen is het uitblijven van een reactie van de kant van de overheid of van de diensten. Dat is enorm veel." Velen ervaren het als een gebrek aan respect van de overheid en de ombudsman probeert de reacties wel los te krijgen. Meestal kan het op ambtelijk niveau worden afgehandeld. Slechts zo'n 5 procent van de gevallen komt op het niveau van de politieke bestuurders terecht. Sinds zijn benoeming in 2004 heeft Wiel ervoor moeten strijden dat zijn interventies serieus werden genomen.

Ombudsman Fred Wiel heeft het steeds drukker.

Foto's: René Roodheuvel

BRON 5

Ombudsman in Curaçao

5. De Ombudsman

WB

Je kunt ook een **Niet Gouvernementeale Organisatie (NGO)** inschakelen op het moment dat je burgerbelangen niet behartigd worden. Een NGO is een nationale of internationale instantie die onafhankelijk is van de overheid. Over het algemeen gaat het om organisaties die werken aan het bevorderen van milieubescherming, gezondheid, ontwikkelingswerk of het bevorderen van de mensenrechten. Voorbeelden van NGO's zijn **Amnesty International, Greenpeace, Rode Kruis, Unaid, Fundacion Telefon Pa Hubentud Aruba, Artsen zonder grenzen, Wereld Natuur Fonds**, et cetera. Ook vakbonden vallen onder NGO's.

6. NGO's

Commissie Leerplichtwet

De commissie **Leerplichtwet**, die in September 2007 werd geïnstalleerd door de minister van Onderwijs, heeft gisteren haar rapport gepresenteerd aan de bewindsvrouw. Belangrijkste bevinding is dat eerst een zorgstructuur moet komen om jongeren te begeleiden die dreigen het onderwijs voortijdig te verlaten, voordat er een leerplichtwet wordt ingevoerd. Als er een leerplichtwet komt, moeten kinderen tussen vier en zeventien jaar deelnemen aan het onderwijs, ongeacht legaal of illegaal. Nu zijn Arubaanse, legale en illegale kinderen niet verplicht om naar school te gaan. Het is zelfs zo dat illegale kinderen officieel niet mogen deelnemen aan het onderwijs.

6 De leerplichtwet

Tussen de vakbonden van overheidspersoneel en de regering bestond er vooral onenigheid over de indexering en nog veel andere tegoeden die de regering moet uitbetalen. Dit had als gevolg dat de vakbonden gingen staken om zodoende druk uit te oefenen op de regering, om het bedrag dat uitbetaald moet worden aan indexering en andere tegoeden van de ambtenaren te realiseren. De regering zei dat er geen geld was voor indexering, en dat uitbetalen hiervan ten koste zal gaan van andere noodzakelijke uitgave voor de samenleving. Na bijna twee maanden van protestacties en stakingen hebben de vakbonden en de regering een akkoord bereikt over onder anderen het uit te betalen bedrag. In de toekomst worden er commissies geïnstalleerd die het overheidsapparaat en het bedrag dat gepensioneerde ambtenaren moeten krijgen, gaan bestuderen.

7 Ambtenaren komen op voor hun belangen

7. Opkomen voor je rechten.

8. Leer de begrippen Samenvatting

Begrippenlijst

Collectieve burgerbelangen:

Belangen die voor alle burgers gelden.

Individuele burgerbelangen:

Belangen die voor jou als individu gelden.

Leerplichtwet:

Een wet die leerlingen verplicht om naar school te gaan.

Niet Gouvernementeale Organisaties (NGO):

Een nationale of internationale organisatie die onafhankelijk van de overheid werkt.

Ombudsman:

Een onafhankelijke overheidsdienst met als taak de burger in zijn omgang met de overheid te beschermen.

Lijst met organisaties

Amnesty International:

Een vereniging die de naleving van de mensenrechten, zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de standaard minimumregels voor de behandeling van gevangenen, beoogt.

Artsen zonder grenzen:

Een onafhankelijke, medische noodhulporganisatie.

Greenpeace:

Een internationale, onafhankelijke milieuorganisatie die mondiale milieuproblemen aan de kaak stelt.

Rode Kruis:

Het Rode Kruis is een wereldwijde hulpverleningsorganisatie

Fundacion Telefon Pa Hubentud Aruba:

Een stichting die telefonische hulp aan kinderen en jongeren verleent.

Unaid:

Is een programma van de Verenigde Naties dat de wereldwijde reactie op HIV/AIDS epidemie moet coördineren.

Wereld Natuur Fonds:

Een wereldwijd opererende organisatie voor bescherming van de natuur.

5 • De kleinschalige samenleving

INTRO

Klein is beter?

Je weet nu dat ieder land bestuurd wordt. De manier waarop het besturen gebeurt kan verschillen. Het is de taak van de bestuurder om op te komen voor de individuele en collectieve belangen van de bevolking.

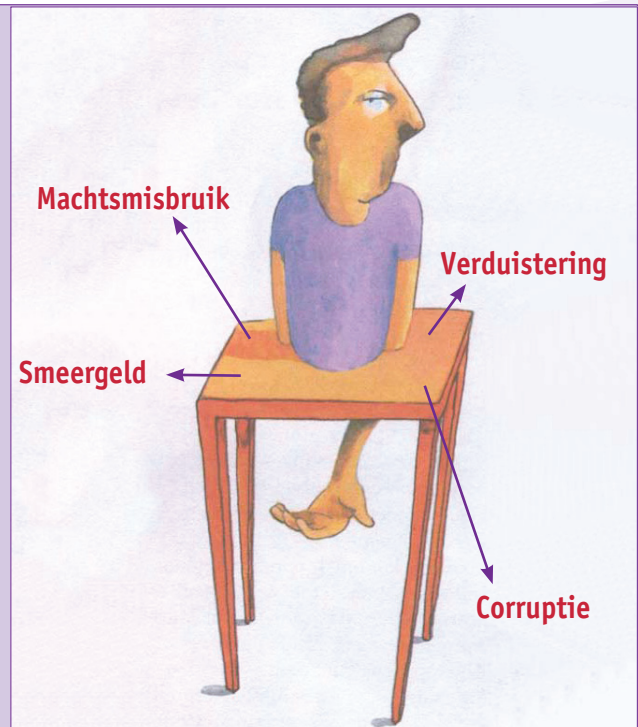
In dit hoofdstuk gaan we bekijken hoe de kenmerken van een kleinschalige samenleving (zoals Aruba), belemmerend kunnen werken op het kunnen uitoefenen van een goed bestuur.

Aanval op Amigoe

Oranjestad – De regeringspartij valt in één van de vele persberichten die de partij deze dagen uitstuurt ook de Amigoe aan. Deze krant wordt van partijdigheid beschuldigd. Vrij naar Amigoe di Aruba, september 2006.

All in the Family

Familiebanden en politieke kleur zijn de belangrijkste criteria om personeel in overheidsdiensten aan te nemen. Vooropleiding, expertise en ervaring komen op de tweede plaats. Een onderzoek onder een groot deel van het overheids personeel, zal dit duidelijk moeten maken. Vrij naar: Goed bestuur en politieke realiteit.

BRON

1 Vriendjes politiek

1. Welke kleur?

WB

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat de kenmerken zijn van kleinschaligheid.
- De gevolgen van kleinschaligheid op ons leven als burger in de samenleving te herkennen.
- De kenmerken van deugdelijk bestuur te omschrijven.
- Het verband tussen kleinschaligheid en deugdelijk bestuur weer te geven.
- In de vorm van een debat je eigen mening te beargumenteren en oplossingen te bedenken ten aanzien van de gevolgen van een kleinschalige samenleving.

5.1 Kleinschaligheid

Aruba heeft een oppervlakte van 180 km². Aruba is echter geen staat. In de wereld zijn er ontelbare grote en kleine (ei)landen. Grote landen zoals Canada, Argentinië of China, maar ook heel wat kleine (ei)landen. Heb je wel eens gehoord van Nauru, Tuvalu of Liechtenstein. Dit zijn landen waar niet meer dan 15.000 inwoners wonen.

Kleinste staten ter wereld

	Staat	Oppervlakte in km ²
1.	Vaticaanstad	0,44
2.	Monaco	1,49
3.	Nauru	21
4.	Tuvalu	24
5.	San Marino	61
6.	Liechtenstein	157
7.	Marshall Eilanden	181
8.	Seychellen	278
9.	Malediven	298
10.	Malta	316
11.	Grenada	344
12.	St. Vincent	388
13.	Barbados	431
14.	Antigua & Barbuda	443
15.	Palau	459
16.	Singapore	581
17.	St. Lucia	616
18.	Tonga	699
19.	Micronesië	702
20.	Dominica	751

Grootste staten ter wereld

	Staat	Oppervlakte in km ²
1.	Rusland	17.098.242
2.	Canada	9.970.610
3.	China	9.629.091
4.	Verenigde Staten	9.596.961
5.	Brazilië	8.514.877

Kleinste en grootste onafhankelijke staten ter wereld

De Caribische zee en de zeeën in Zuidoost Azië zijn de bekendste gebieden waar veel kleine eilanden liggen. Deze eilanden hebben verschillende overeenkomsten. Ze hebben allen een kleine oppervlakte, een klein bevolkingsaantal en weinig natuurlijke hulpbronnen. Deze overeenkomsten hebben als een groot nadeel dat ze de ontwikkeling van het land bemoeilijken. Een kleine oppervlakte betekent dat je weinig landmassa, dus niet veel ruimte hebt. Een klein bevolkingsaantal beperkt de mogelijkheden van een land tot het opzetten van een arbeidsmarkt van zowel goedkope als geschoolde arbeiders. Het hebben van weinig natuurlijke hulpbronnen (bijvoorbeeld zoet water, delfstoffen, bevaarbare rivieren en natuurlijke havens) belemmert de economie van het land.

Als in een gebied een klein bevolkingsaantal al dan niet in combinatie met een klein oppervlak en weinig natuurlijke hulpbronnen overheersen, spreken we van **kleinschaligheid**. Zo'n kleine gemeenschap noemen we een **kleinschalige samenleving**.

De gevolgen van kleinschaligheid zijn te zien op allerlei gebieden: cultuur, economie en bestuur. In de volgende paragrafen leer je meer over de gevolgen die kleinschaligheid heeft op de burger en het bestuur van een samenleving.

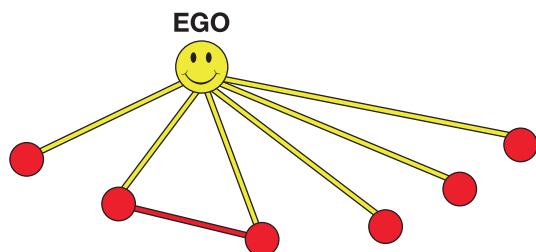
2. Kleinschaligheid

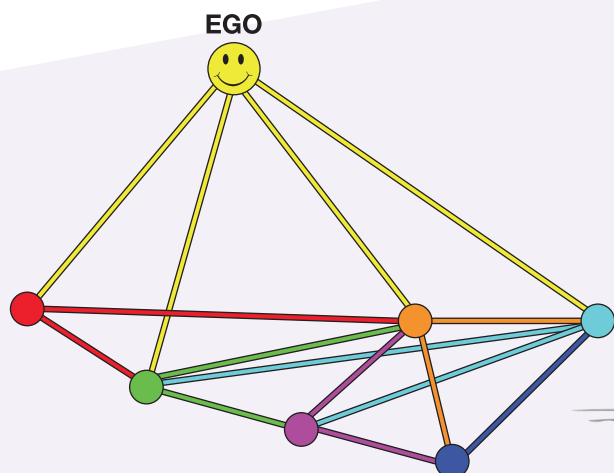
5.2 De burger in een kleinschalige samenleving

"Iedereen kent elkaar", wordt zo vaak gezegd. In een kleine samenleving is de kans groot dat je familie, schoolvrienden, leden van sportverenigingen op verschillende gelegenheden ontmoet. De mensen waarmee je in contact bent, vallen binnen je **netwerk**. De leden binnen jouw netwerk hebben weer hun eigen netwerk en zo ga je door. Vaak houden de leden van de verschillende netwerken ook contact met elkaar.

KLEIN NETWERK

GROOT NETWERK

bron 3 Groot netwerk in kleinschalige samenleving

In bron 3 zie je voorbeelden van netwerken. De rondjes zijn de mensen en de lijnen zijn de relaties tussen deze mensen. In een grootschalige samenleving zie je vooral lijnen lopen van het ego naar de verschillende mensen. In een kleinschalige samenleving zie je een spinnenweb van lijnen lopen. De mensen uit je netwerk hebben ook weer onderlinge relaties met elkaar.

- Soms doorkruisen relaties elkaar. Bijvoorbeeld zo kan het zijn dat een vriendin van je, iedere vrijdag samen sport met een broer van je. Of dat jouw dokter ook de oom is van je man. Of dat je baas een goede vriend van de minister-president is.
- Het kan ook zijn dat relaties elkaar overlappen. Zo kan het zijn dat je een collega hebt, die ook een familielid van je is, een goede vriend is en ook nog eens samen met jou in het bestuur van een vereniging zit. Hij heeft voor jou verschillende petten op.

bron 4 Welke pet heb ik nu op?

In een grootschalige samenleving ken je mekaar meestal óf van de voetbal óf van school óf van de kerk. In kleinschalige samenlevingen ken je mekaar én van de voetbal én van school én van de kerk. Persoonlijke, vriendschappelijke, familiale en zakelijke relaties doorkruisen of overlappen elkaar. Dit heet **roloverlapping**. In een kleinschalige samenleving komt roloverlapping veel voor.

Door roloverlapping is het zo dat bijna iedereen in zijn netwerk wel iemand kent van wie ze gebruik kunnen maken voor het behartigen van een eigen belang of het belang van iemand anders.

Telefoongesprek tussen aanhanger van de politieke partij 'Drecha Bo Futuro' (DBF) en een kennis

Bon dia aki ta cu Sara Fiel, con bai Laeticia? Bon, con ta cu bo? Ami ta bon, danki. Tende Laeticia, bo conoce un luga na unda nos por huur gazebo pa bon prijs? Otro luna nos tin un fundraising pa recauda fondo pa partido. Pero Sara, bo sa cu mi por busca gazebo por nada via un prima di mi cu ta traha na DOW?

BRON 5

Gebruik maken van je netwerk

In sociale relaties, brengt roloverlapping een extra moeilijkheid met zich mee. Omdat je mekaar overal tegenkomt, en soms met verschillende petten op, zul je telkens goed nadenken over wat je, tegen wie kunt zeggen. Neem het volgende voorbeeld.

Je zit op een familiefeest naast je nichtje. Haar moeder is jouw docent. Jullie hebben het over van alles en nog wat. En dan vraagt ze aan je: "Wat vind je eigenlijk van mijn moeder, als docent?" Even schrik je van haar vraag, want als je echt eerlijk op haar vraag zou moeten antwoorden, dan zou er niet zo'n positief verhaal komen. Je vindt je tante veel te streng, ze luistert niet naar de leerlingen en haar manier van lesgeven is telkens hetzelfde, saai. Je bedenkt je even en zegt dan: "Ze is wel goed in orde houden in de klas". Gelukkig vraagt je nichtje niet verder door en je brengt meteen een ander onderwerp in het gesprek... "Heb je nog wat gehoord van Lucio?"

BRON 6

Wat kan ik wel en wat kan ik niet zeggen?

Door roloverlapping gaat men in een kleinschalige samenleving voorzichtig met elkaar om. Men wil elkaar niet op de tenen trappen omdat men elkaar overal weer tegen kan komen.

3. Netwerk

4. Handdrukken

Een politicus vraagt zijn familieleden om hem te steunen in de volgende verkiezingen. Jij wil eigenlijk helemaal niet op die politieke partij stemmen. Maar je wil wel graag dat je oom voor jou een baantje regelt bij de overheid. Je besluit toch op die partij te stemmen.

BRON 7

Roloverlapping

5.3 Kleinschaligheid en politiek

Zoals je eerder in dit hoofdstuk hebt kunnen lezen, heeft het leven in een kleinschalige samenleving effect op verschillende aspecten. De manier van omgaan met elkaar is in de vorige paragraaf besproken. Wat kleinschaligheid voor effect heeft op de politiek komt in deze paragraaf aan bod.

De afstand tussen de kiezer en politicus is in een kleinschalige samenleving klein. De kiezer weet vaak precies wat de politicus doet. Vaak wil hij over de schouder van de politicus meebesturen.

Anderzijds maakt de politicus handig gebruik van het netwerk van de kiezers om op de hoogte te blijven van de meningen en de kritiek van de tegenpartij. Dus ook in de politiek van een kleinschalige samenleving vindt roloverlapping plaats.

bron 8 Patronage

In bron 8 zie je de relatie van een politicus met zijn kiezers afgebeeld. Deze relatie wordt ook wel de **patroon - cliëntrelatie** of **ruilrelatie** genoemd. Deze relatie houdt in dat de politicus aan zijn kiezers gunsten belooft als ze op hem of op zijn partij stemmen.

Na de verkiezing wordt de kiezer door de politicus beloond voor het stemmen op hem of op zijn partij. Dit verschijnsel noem je **politieke patronage**.

In bron 9 zie je een voorbeeld van een gunst die toegekend kan worden. Je kunt zeggen dat deze persoon bevoordeeld wordt. Zij voldoet niet aan de eisen voor deze functie en wordt toch in dienst genomen. Wanneer iemand een gunst krijgt op basis van wie hij kent, en niet op basis van wat hij kan (zijn kwaliteiten) dan noemen we dit **favoritisme**.

INDEXERING INTERNO!!

9 Favoritisme

Indien een kiezer niet doet wat de politicus vraagt, kan hij afgestraft worden. Bijvoorbeeld, de beloofde promotie gaat niet door. Het tegenovergestelde van favoritisme is **politieke represaille**.

De gevolgen van de patroon - cliëntrelatie beïnvloedt de kwaliteit van bestuur in een samenleving. De politiek staat in het teken van tegemoetkomen aan de wensen van de personen en groepen van wie men steun verwacht. En het op de vingers tikken van mensen die niet meegaan in het beleid van de heersende partij. Een cultuur van angst en voorzichtigheid kan het gevolg hiervan zijn.

5. Politieke patronage, favoritisme of represaille?

WB

10

Cayman na boca di riu!!!

6. Ambtenaren

WB

5.4 Deugdelijk bestuur in een kleinschalige samenleving

Ieder land wil een bestuur hebben dat goed is (dat deugt). Maar wanneer spreek je van een goed of **deugdelijk bestuur**? Een deugdelijk bestuur zorgt in ieder geval voor de behartiging van de individuele en collectieve belangen van zijn inwoners. Daarvoor is een goede organisatie nodig.

In bron 11 staan vier kenmerken genoemd, die een goede organisatie van deugdelijk bestuur bevorderen.

- **Gelijkheid:**
Iedereen moet dezelfde kansen of behandelingen krijgen ondanks zijn of haar politieke kleur.
- **Bevoegdheid:**
Ministers, Statenleden en ambtenaren mogen de voorgeschreven bevoegdheid die ze hebben, niet gebruiken om persoonlijke belangen na te streven.
- **Niet persoonlijk partij zijn van de bestuurders:**
Bestuurders of ambtenaren mogen nooit persoonlijke belangen een rol laten spelen bij besluitvorming. Projecten mogen niet goedgekeurd worden omdat hij/zij financiële belangen in het project heeft.
- **Transparant:**
Beslissingen van de overheid moeten genomen worden op basis van de juiste en volledige informatie en moeten binnen redelijke termijn openbaar worden gemaakt.

BRON 11

Kenmerken van deugdelijk bestuur

7. Deugdelijk bestuur

WB

In paragraaf 5.3 heb je gelezen dat politieke patronage, favoritisme en politieke represailles factoren zijn die een deugdelijk bestuur kunnen belemmeren. In kleinschalige samenlevingen is de kans groter dat dit gebeurt. Het kleine bevolkingsaantal in combinatie met het geringe landoppervlakte is namelijk een vruchtbare bodem voor deze verschijnselen.

BRON 12

Voorbeelden van roloverlapping, patronage, favoritisme en politieke represailles.

De invloed van roloverlapping, patronage, favoritisme en politieke represailles kan op verschillende manieren beperkt worden. Maatregelen die genomen kunnen worden zijn:

- Een onafhankelijke, onomkoopbare, onpartijdige rechterlijke macht.
- Het belonen van het doorgeven van corruptie.
Iemand wordt beloond en beschermd voor het doorgeven van fraude of corruptie. Bijvoorbeeld bij omkoperij van een politicus of ambtenaar. In Nederland bestaat er een klokkenluiderregeling (zie bron 13)
- Begrotingsbewakers.
De Algemene Rekenkamer, Centrale Bank en de Centrale Accountantsdienst bewaken de begroting. Dit betekent dat ze controleren of de begroting aan de eisen van de comptabiliteitswet voldoet (zie bron 14). Als er onrechtmatigheden worden geconstateerd moeten ze kunnen optreden.

BRON 13 Klokkenuider

BRON 14 Comptabiliteitswet

8. Waarborging van deugdelijk bestuur
een wereldwijd probleem

5.5 Debatteren

In katern 2a heb je kennisgemaakt met het debat. Debatteren doe je, om iemand te overtuigen, zodat hij het met je eens is. Debatteren gebeurt binnen de politiek veelvuldig, maar ook in het dagelijkse leven zul je te maken krijgen met debatteren. Vandaar dat het belangrijk is dat je goed leert debatteren. Vaardigheden die van belang zijn bij het goed kunnen debatteren zijn:

- sterke argumenten inbrengen
- scherp kunnen luisteren
- kritisch kunnen denken
- vlot kunnen spreken

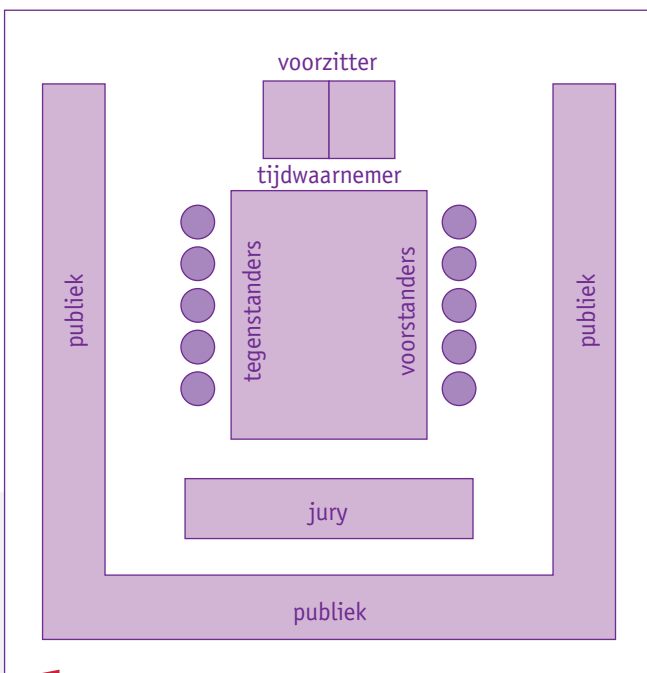
Het onderwerp dat in dit hoofdstuk aan bod gekomen is, nodigt uit om over te debatteren, omdat de meningen van iedereen hierover erg zullen verschillen.

Je krijgt nu de kans om iemand ervan te overtuigen dat wat jij zegt of wat jij vindt, juist is.

HET DEBAT	
Stap	Actie
1	De rolverdeling bepalen
2	De stelling uitleggen
3	Het probleem bestuderen
4	Het probleem beargumenteren en bewijzen Een oplossing geven
5	De presentatie voorbereiden

DE STELLINGEN	
Stelling 1	Een persoonlijk netwerk is een goede manier om een betere baan te krijgen.
Stelling 2	Ministers mogen hoofden van dienst op non-actief zetten.
Stelling 3	Aanbesteding van een groot toeristisch project mag aan een familielid van de minister worden gegund.
Stelling 4	Roloverlapping belemmert een goed bestuur

BRON 15 Stappenplan voor een debat en de stellingen

6 Opstelling debat

Opzetbeurt voorstanders:	3 minuten
Opzetbeurt tegenstanders:	3 minuten
Verweerbeurt voorstanders:	3 minuten
Conclusie voorstanders:	2 minuten
Conclusie tegenstanders:	2 minuten
Totaal	13 minuten

8 Tijdschema debat

9. Hoe debatteer ik?
Verdiepingsopdracht

10. Debat

11. Leer de begrippen
Samenvatting

- Tijdwaarnemer, jury en de voor- en tegenstanders nemen plaats op de aangewezen plaatsen.
- De docent deelt aan de juryleden een formulier uit met de naam van de groep die zij moeten beoordelen. Het formulier wordt ingevuld en ingeleverd aan het eind van het debat.
- De docent treedt op als voorzitter en vertelt het publiek over welke stelling er gedebatteerd gaat worden.
- De tijdwaarnemer geeft het startsein voor de eerste beurt.
- Het debat verloopt volgens het debatschema.
- Degene die de beurt heeft, staat op en spreekt het publiek toe.
- De tijdwaarnemer geeft met handgebaren de laatste minuut, de laatste halve minuut en de laatste tien seconden spreektijd aan.
- Als de spreektijd verlopen is, gaat de spreker zitten en geeft de voorzitter het woord aan de andere partij.
- Na afloop heeft de jury maximaal 5 minuten tijd om uit te maken welke groepen naar de tweede ronde gaan. (De twee groepen met de hoogste scores).
- Ook hier bepaalt de jury wie de uiteindelijke winnaar is. Over de uitslag wordt niet gediscussieerd.

17 Debatregels

Begrippenlijst

Deugdelijk bestuur

Wanneer een rechtsstaat aan bepaalde eisen voldoet.

Favoritisme

Wanneer een persoon of een groep wordt begunstigd op basis van wie hij kent en niet op zijn kwaliteiten.

Kleinschaligheid

Als in een gebied de kenmerken: een klein bevolkingsaantal al of niet in combinatie met een klein oppervlak, weinig grondstoffen en weinig industrie overheersen en de gevolgen te zien zijn op het gebied van cultuur, economie en bestuur.

Kleinschalige samenleving

Een samenleving waarin de kenmerken van kleinschaligheid overheersen en de gevolgen op het gebied van cultuur, economie en bestuur te zien zijn.

Netwerk

Alle mensen waarmee je regelmatig in contact bent. Dit kan voortdurend veranderen.

Patroon-clientrelatie

Wanneer een politicus zijn kiezers gunsten belooft als ze op hem of de partij stemmen.

Politieke patronage

Indien een kiezer na de verkiezingen beloond wordt voor het stemmen op de partij.

Politieke represaille

Het tegenovergestelde van favoritisme. De niet-sympathisanten van een politieke partij krijgen bijvoorbeeld geen promotie of benoeming waarop ze recht op hebben.

Roloverlapping

Persoonlijke en zakelijke relaties doorkruisen of overlappen elkaar, waardoor vaak geen objectieve beslissingen genomen kunnen worden.

Ruilrelatie

(Zie patroon-clientrelatie)

Transparant

Beslissingen van de overheid moeten genomen worden op basis van de juiste en volledige informatie en moeten binnen redelijk termijn openbaar worden gemaakt.

6 • Verkiezingen, de rol van politieke partijen

INTRO

Collage van alle politieke partijen op Aruba anno 2009

RED Democratico, MEP, AVP, MPA, PPA, Aliansa/MSA, PTT/Sommumbunum, OLA en Democracia Real.

BRON 1

Acht partijen strijden op Aruba om 21 zetels in de Staten in 2009
www.statenverkiezingen.aw

In de voorgaande hoofdstukken hebben jullie geleerd over de verschillende bestuursvormen en hoe deze bestuursvormen functioneren. We gaan in dit hoofdstuk dieper in op de bestuursvorm democratie.

Hoe politieke partijen ontstaan en hoe de verkiezingen verlopen in een democratisch land als Aruba, leer je in dit hoofdstuk.

1. Politieke partijen

In dit hoofdstuk leer je:

- Hoe politieke partijen opgericht worden.
- Hoe verkiezingen worden georganiseerd.
- Aan welke regels politieke partijen zich moet houden bij verkiezingsdeelname.
- Hoe na de verkiezingen een regering tot stand komt.
- Welke invloed de regering op burgers kan hebben en welke invloed de burgers op de regering kunnen hebben.

6.1 Politieke partijen

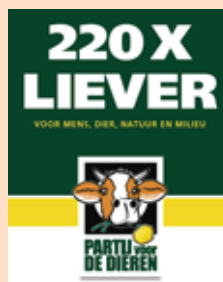
Zoals je in bron 1 hebt kunnen zien, streden er bij de verkiezingen op Aruba in 2009, acht partijen om de 21 beschikbare zetels. Acht partijen die ieder de ideeën en wensen (burgerbelangen) van een bepaalde groep in onze maatschappij vertegenwoordigen. Van deze acht partijen was één partij nieuw opgericht, te weten: Cristiannan Uni Reforzando Potencial di Arubo, ofwel CURPA.

2. Politieke partijen komen en gaan

Wie in Aruba een politieke partij wil stichten moet ten eerste ouder zijn dan 21 jaar.

Vervolgens moet er aan het **hoofdstembureau** een intekenlijst overhandigd worden, waarop de benodigde hoeveelheid handtekeningen staan (dat is 1% van het aantal stemgerechtigde kiezers van de laatst gehouden verkiezingen).

De politieke partijen hebben hun ideeën en wensen in hun **partijprogramma** omschreven. Zo staat in het partijprogramma omschreven hoe de politieke partij staat tegenover allerlei aspecten in het maatschappelijk leven. Bijvoorbeeld ten aanzien van onderwijs, gezondheidszorg, infrastructuur, milieu, et cetera.

De Partij voor de Dieren pleit voor een meer aangename samenleving waarin mens, dier, natuur en milieu maximaal tot hun recht komen. De mens is het enige levende wezen op aarde dat zijn eigen leefomgeving vernietigt. Doelbewust en voortvloeiend uit korte termijn belangen zoals geld verdienen

en de bevrediging van vluchtige behoeften. Wij hebben ons programma de titel gegeven “220 keer liever”, want we kwamen op 220 concrete verbeterpunten ten aanzien van het huidige beleid. Kiezers kunnen ervan verzekerd zijn dat je de PvdD 220 keer liever kunt hebben dan het kabinetsbeleid van de afgelopen jaren.

We zijn 220 keer liever voor mensen, dieren, natuur en milieu. Niet uit liefhebberij maar uit noodzaak. In de tijd dat andere partijen het verschrikkelijk druk hebben met de beveiliging van vliegbases, de bestelling van nieuwe straaljagers, gehakketak over de AOW of de nacalculatie van de Betuwelijn, komt de Partij voor de Dieren met een wezenlijk ander geluid. Veel kiezers zullen zich realiseren dat we met onze samenleving op een kruispunt van wegen staan. Gaan we verder met het zagen aan de tak waarop we zitten, of gaan we bouwen aan een toekomst waarin onze kinderen en kleinkinderen niet in schaamte maar met trots kunnen terug zien op wat wij in politieke zin tot stand hebben gebracht? Welke coalitie er ook gevormd gaat worden, de Partij voor de Dieren zal een aanjaagfunctie vervullen om dieren tot hun recht te laten komen.

Deel uit het partijprogramma van de Partij voor de dieren

3. Mijn politieke partij

Als je de partijprogramma's van de verschillende partijen naast elkaar legt, kun je zien waar de verschillende partijen zich met name voor inzetten. De partij voor de dieren legt de nadruk, zoals je hebt kunnen lezen in bron 2, op het milieu, de natuur en mens en dier. Andere partijen leggen de nadruk op andere onderdelen. Jij als kiezer bepaalt voor welke partij je kiest.

Als de verkiezingsperiode nadert, gaan de politieke partijen hun partijprogramma's verkopen aan de kiezers; de zogenaamde verkiezingscampagnes. Dit doen ze op verschillende manieren. Ze bedenken pakkende leuzen (titels), ze maken affiches, ze zijn veelvuldig op radio en televisie te horen en te zien. Er worden

debatten georganiseerd, waarin de leiders van de verschillende partijen tegenover elkaar zitten en zo debatteren over verschillende onderwerpen. Allemaal met het doel om zoveel mogelijk kiezers voor zich te winnen.

Afbeelding van 2 presidentskandidaten, met aanhangers (met borden) op de achtergrond

BRON 3

Verkiezingscampagnes in de strijd om het presidentschap in Amerika (2008)

Verdiepingsopdracht
4. Campagne voeren

WB

Voorbeeld van de negen partijen op de lijst (naast elkaar, met in te vullen personen)

BRON 4

De verkiezingslijsten

6.2.De verkiezingen

Hoe de verkiezingen georganiseerd moeten worden en aan welke regels de politieke partijen zich moeten houden staat vastgelegd in de **staatsregeling** en de **kiesverordening**.

De politieke partijen die mee willen doen moeten bij het hoofdstembureau:

- Een lijst inleveren met handtekeningen (1% van het aantal stemmen van de laatste verkiezingen).
- 1000 florin betalen.
- een lijst van maximaal 29 kandidaten indienen.

Als een partij bij de verkiezingen een zetel behaalt, krijgt de partij de 1000 florin terug.

In de kiesverordening staat dat de verkiezingen **vrij en geheim** moeten zijn. En dat de Statenleden rechtstreeks gekozen worden. Dat betekent dat degene die de meeste stemmen krijgt, zitting mag nemen in de Staten. Ook staat vastgelegd dat het kiesrecht bestaat uit een stelsel van **evenredige vertegenwoordiging**. Dit betekent dat alle uitgebrachte stemmen meetellen voor de uiteindelijke verhoudingen in de zetelverdeling.

Burgers die 18 jaar of ouder zijn bezitten **actief kiesrecht**. Dat betekent dat je het recht hebt om te kiezen.

Burgers die 21 jaar of ouder zijn bezitten naast actief kiesrecht ook **passief kiesrecht**. Dit betekent dat ze het recht hebben om zichzelf verkiesbaar te stellen. Ze kunnen zich dus kandidaat stellen voor een partij.

Niet iedereen op Aruba kan zomaar meedoen met de verkiezingen. Om mee te kunnen doen moet je ouder dan 18 jaar zijn, ingeschreven staan in het bevolkingsregister van Aruba. Je moet een paar maanden voor de verkiezingen al woonachtig zijn op Aruba en niet uitgesloten zijn van kiesrecht door de rechter. Tenslotte moet je de Nederlandse nationaliteit bezitten.

5. Actief en passief kiesrecht

Bij het organiseren en het controleren van de verkiezingen speelt het hoofdstembureau een belangrijke rol. De belangrijkste taken die zij heeft, zijn:

- Controleren van de intekenlijsten van de nieuwe partijen.
- Vaststellen van het aantal kiesgerechtigden.
- Coördineren van alle stembedistricten.
- Tellen van de uitgebrachte geldige stemmen (na afloop van de verkiezingen).

Tijdens de verkiezingsperiode wordt ook een speciale commissie aangesteld. De zogenaamde **‘Comicion di Bon Boluntad’** (de commissie van goede wil). De belangrijkste taken van deze commissie zijn:

- Waarborgen dat de campagnes volgens de regels plaatsvinden.
- Checken (voordat de verkiezingen plaatsvinden) of iedereen die zal gaan stemmen stemrecht heeft.
- Checken (nadat de verkiezingen plaats hebben gevonden) of iedereen die gestemd heeft, stemrecht had. (double check)

Sommige politieke partijen hebben bij de commissie van goede wil een klacht ingediend tegen de minister-president en de gele partij. Volgens de partijen, die de klacht hebben ingediend, maakt de gele partij zich schuldig aan het ongeoorloofd gebruiken van belastinggeld ten behoeve van politieke doeleinden. Ook wordt de gele partij verweten dat overheids personeel ter beschikking wordt gesteld om campagne te voeren. Minister Ramon Lee gaf toe dat medewerkers van bepaalde afdelingen toestemming hebben om in werktijd met politiek bezig te zijn. De commissie gaat de zaak bestuderen en komt over een week met de resultaten van het onderzoek.

Politieke klacht bij ‘Comicion di Bon Boluntad’

6. Politieke klacht

6.3 Na de verkiezingen.... de kabinetsformatie

Na de verkiezingen maakt het hoofdstembureau twee uitslagen bekend, namelijk het aantal stemmen per partij en het aantal stemmen per kandidaat (individuele stemmen).

Na de verkiezingen worden alle stemmen nauwkeurig geteld (onder toezicht van de ‘Comicion di Bon Boluntad’). Het hoofdstembureau maakt vervolgens het aantal stemmen per partij en het aantal stemmen per kandidaat bekend. Na een simpel rekensommetje is dan ook meteen bekend, hoeveel zetels en restzetels toegekend worden aan de verschillende politieke partijen. (zie bron 6).

Eerst wordt de kiesdeler vastgesteld om zo het aantal zetels per partij te kunnen bepalen en de restzetels.

Totaal aantal stemmen
21 zetelsartij

Vervolgens wordt het aantal zetels per partij berekend.

Totaal aantal uitgebrachte stemmen op één partij
Kiesdeler

Houd er rekening mee dat een score van 6.9 recht geeft op 6 zetels. (naar beneden afronden)

Vervolgens worden de **restzetels** verdeeld.

Aantal stemmen per partij
Aantal zetels + 1

Als de ene partij 0.8 scoort en de andere 0.9, gaat de restzetel naar de partij die 0.9 scoort. (als twee partijen 0.8 scoren, wordt de restzetel middels loting toegekend.)

De **lijstkiesdeler** wordt vastgesteld. De lijstkiesdeler is het gemiddeld aantal stemmen dat een kandidaat binnen de partij moet halen om een zetel te krijgen.

Totaal aantal stemmen op een partij
Het aantal zetels van die p

Rekensommetjes voor zetelverdeling

7. Kiesdeler, zetels, restzetels en lijstkiesdeler

Als alle uitslagen binnen zijn en alle zetels zijn verdeeld, volgt de kabinetsformatie.

Als één partij de meerderheid van de zetels binnen haalt, dan zal de regering bestaan uit één partij. We noemen dit een **eenpartij-regering**. De gouverneur wijst een **kabinetsformateur** aan die het kabinet formeert. Voordat de kabinetsformateur de regering gaat formeren gaat hij met alle *adviesorganen*, **sociale partners** en met de korpschef praten om advies te krijgen over de personen die voorgedragen worden als ministers.

Maar niet altijd haalt 1 partij de meerderheid van de zetels (11 zetels of meer). Er moeten dan partijen samengevoegd worden om de meerderheid van de zetels te halen. Soms kan dit samenvoegen van partijen moeilijk verlopen. In dat geval wijst de gouverneur een **informatateur** aan. De taak van de informatateur is om te onderzoeken welke partijen samen willen werken en welke niet. Als partijen samen willen werken dan wordt er een **coalitie-regering** gevormd. De kabinetsformateur gaat vervolgens de coalitieregering formeren.

Vervolgens worden de kandidaat-ministers gepresenteerd aan de *Staten*. De Staten moeten instemmen met de benoeming van de gepresenteerde kandidaat-ministers. Vervolgens worden de ministers en de minister-president geïnstalleerd door de gouverneur. Uiteindelijk wordt de formateur meestal de minister-president.

Het gevormde kabinet krijgt de naam van de minister-president en mag aan de slag gaan met het *duurzaam ontwikkelen* van Aruba, denk maar aan Kabinet Oduber, Kabinet Balkenende (N.L.) en Kabinet De Jong-Elhage (N.A.).

Een grote taak van de nieuwe regering wordt hun partijprogramma waarmaken. Om dit optimaal te kunnen doen gaat de nieuwe regering eerst een inventarisatie doen op sociaal-economisch, juridisch en staatsrechtelijk niveau.

8. Formeren van de regering

9. Stellingen

10. Politiek

11. Leer de begrippen

Samenvatting

Begrippenlijst

Actief kiesrecht

Het recht om te stemmen als je 18 jaar of ouder bent.

Coalitieregering

Een regering die gevormd wordt door twee of meerdere partijen en die steunt op de meerderheid in de Staten.

‘Comicion di Bon Boluntad’

De commissie van goede wil.

Eenpartijregering

Een regering die door één partij gevormd wordt en steunt op de meerderheid van de Staten.

Evenredige vertegenwoordiging

Alle uitgebrachte stemmen tellen mee voor de uiteindelijke verhoudingen in de zetelverdeling.

Hoofdstembureau

Stembureau dat alle stemdistricten coördineert.

Informateur

Persoon die benoemd wordt door de gouverneur om te bestuderen welke partijen met elkaar willen meewerken en welke niet.

Kabinetsformateur

Persoon die de regering formeert.

Kiesdeler

Het aantal geldig uitgebrachte stemmen gedeeld door het aantal zetels.

Kiesverordening

Landsverordening waarin regels staan over de verkiezingen.

Lijstkiesdeler

Het gemiddeld aantal stemmen dat een kandidaat binnen de partij moet halen om een zetel te krijgen.

Passief kiesrecht

Het recht om op een lijst te staan (zich verkiesbaar stellen) als je 21 jaar oud bent.

Partijprogramma

Een politiek programma waarmee politieke partijen campagne voeren om zo stemmen te winnen tijdens de verkiezingen.

Restzetels

Het aantal uitgebrachte stemmen gedeeld door het aantal zetels +1.

Sociale partners

Alle adviesorganen en vakbonden in een land.

Staatsregeling

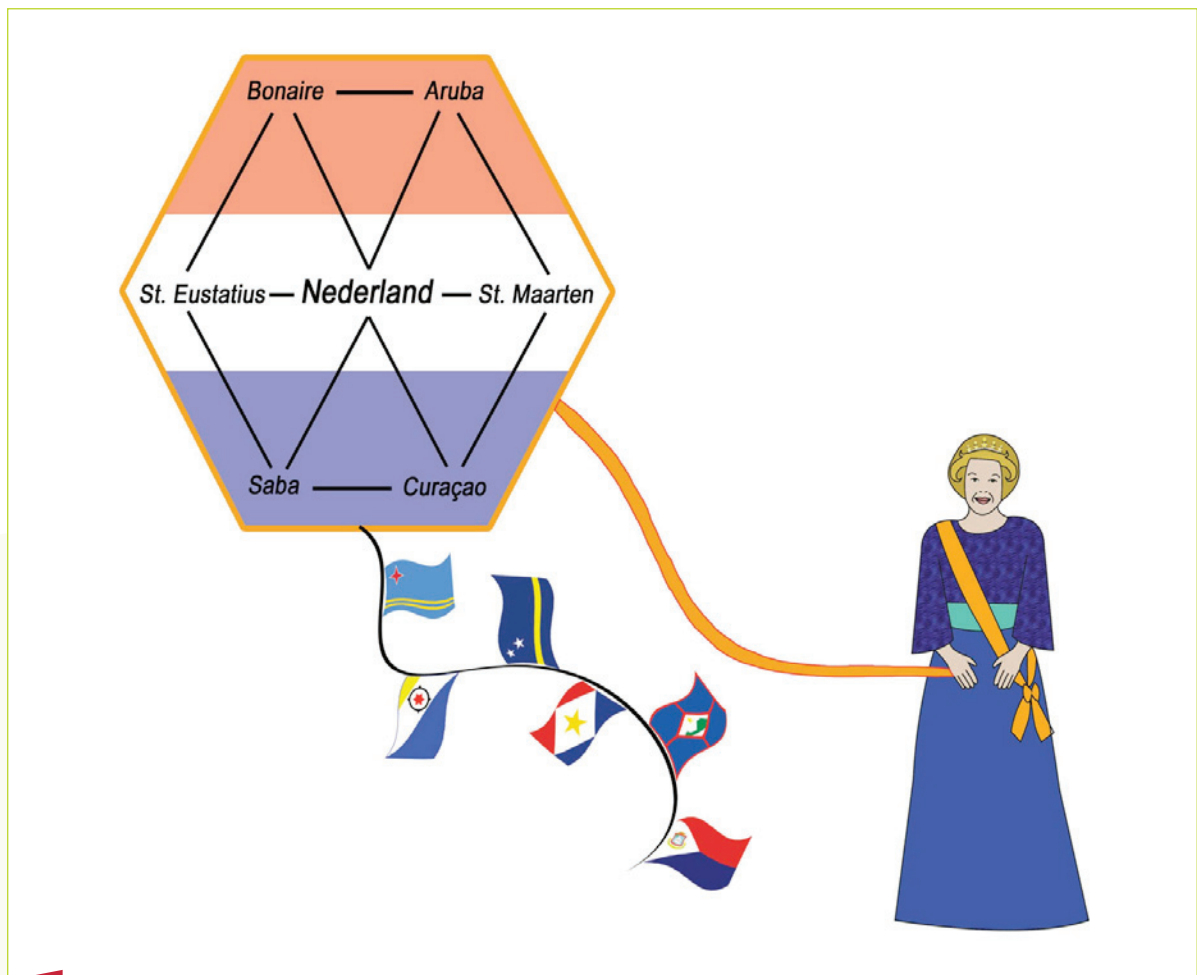
Regels waarin duidelijk staat hoe de verkiezingen worden georganiseerd en aan welke voorwaarden de partijen moeten voldoen.

Vrij en geheim

Verkiezingen zijn vrij en men kiest in het geheim voor een partij (kandidaat).

7 • Natievorming

INTRO

BRON 1

Koninkrijksvlieger (Marilou)

1. Koninkrijksvlieger

WB

In het vorige hoofdstuk heb je geleerd dat de regering gevormd wordt door politieke partijen. Een politieke partij vormt een **eenheid** waarbinnen de wensen en ideeën van een bepaalde groep gerealiseerd worden.

Om je als land te kunnen ontwikkelen is het belangrijk om eenheid te hebben. Niet alleen binnen een politieke partij, maar ook daarbuiten, met de andere bewoners van je land. Het bestuur van het land heeft invloed op de eenheid van een land. Ook deze invloed, zal in dit hoofdstuk besproken worden.

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat het verschil tussen een volk, natie, land en staat is.
- Welke factoren bijdragen tot natievorming.
- Welke factoren natievorming belemmeren.
- Voorbeelden van natievorming in het Caribische gebied en de Zuidelijke Sahara analyseren.

7.1 Volk, natie, land en staat

4 Cartoons waarin het onderscheid tussen volk, natie, land en staat, symbolisch uitgebeeld wordt.

Cartoon 1: een groep mensen

Cartoon 2: een groep mensen die een vlag in hun handen hebben

Cartoon 3: een groep mensen binnen de grenzen van een hek met een vlag in hun handen

Cartoon 4: een groep mensen naast allerlei andere (zie cartoon 3 groepen)

2 Groepen mensen (Marilou/Joe)

2. Groepen mensen

In het gebied La Guajira (tussen Noordoost-Colombia en Noordwest-Venezuela) wonen de Guajiros. De Guajiros zijn een groep mensen die rondtrekken in het gebied. Ze kunnen zich vrij bewegen tussen de landen. Ze zijn burgers van beide landen, maar ze zijn vooral één volk, zie ook bron 4.

Een volk is een groep mensen die op grond van culturele, historische en/of godsdienstige kenmerken bij elkaar horen en zich ook bewust zijn van het feit dat ze bij elkaar horen. Een **volk** dat zijn verbondenheid ook vast wil leggen noemen we een **natie**. Een natie kenmerkt zich door het hebben van:

- een (eigen) grondgebied;
- een eigen cultuur (bijvoorbeeld dezelfde taal);

- een eigen bestuur;
- een eigen vlag en volkslied.

Een natie met een eigen regering en een eigen grondgebied, noemen we een **land**. Het hebben van een eigen grondgebied is hierbij van belang. Aruba is een voorbeeld van een land. In één land kunnen meerdere naties wonen. Een goed voorbeeld hiervan is het land België. Dit land bestaat uit twee naties, te weten Vlaanderen en Wallonië.

Een land dat politiek volledig zelfstandig functioneert en internationaal erkende grenzen heeft, wordt ook wel **staat** genoemd. Aruba is geen staat, Nederland wel. De meeste staten staan ingeschreven bij de Verenigde Naties. (zie ook hoofdstuk 1) Er worden in de literatuur verschillende definities gebruikt voor

de begrippen volk, natie, land en staat. Wij hanteren verder de definities zoals die in bron 3 staan vermeld.

	volk	natie	land	staat
groep mensen die op grond van cultuur, godsdienst of historische kenmerken bij elkaar horen en zich ervan bewust zijn dat ze bij elkaar horen.	X	X	X	X
een eigen woongebied, cultuur, bestuur en vlag en volkslied		X	X	X
een eigen regering en vastgestelde grenzen			X	X
onafhankelijke politieke status en internationaal erkende grenzen(vaak ook lid van de VN)				X

BRON 3 Definities voor volk, natie, land en staat.

In 1954 werd het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden getekend, dit hield in dat de manier van besturen binnen het koninkrijk veranderde van koloniaal bestuur vanuit Nederland naar meer autonomie voor de eilanden. Aruba vormde samen met Bonaire, Curaçao, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba, de Nederlandse Antillen. De Nederlandse Antillen en Nederland vormen samen het Koninkrijk der Nederlanden. Vanaf 1986 werd Aruba een apart land binnen het koninkrijk met een eigen regering en vastgestelde landgrenzen, volkslied, vlag, munteenheid en taal. Hoewel Aruba een autonome positie heeft, is het afhankelijk van Nederland.

BRON 4 Koninkrijk der Nederlanden

Guajiros, een semi-nomadisch volk, hebben nooit rekening moeten houden met de grenzen tussen de twee staten. Hun nomadische gewoonten worden door beide staten erkend en gerespecteerd en ze kunnen hun cultuur behouden. De Guajiros zijn burgers van beide staten en bezitten zowel de Colombiaanse als de Venezolaanse nationaliteit.

BRON 5 La Guajira

1992 De Koerden zijn de inwoners van Koerdistan; een gebied dat verspreid en verdeeld is over de staten Turkije, Syrië, Irak en Iran. De Koerden hebben een eigen taal en cultuur en bezitten een autonome positie. In 1923 werden (Vrede van Lausanne) de grenzen voor onder andere Turkije vastgelegd. Deze grenzen werden kriskras door het Koerdische gebied getrokken. De Koerdische minderheden in Irak en Turkije werden onderdrukt. Het gebruik van hun eigen taal, klederdracht en muziek werd verboden. Het Koerdische volk voelde zich bedreigd en achtergesteld en begon na enige tijd zich te verzetten tegen die onderdrukking. Als gevolg hiervan streven ze nog steeds naar een eigen staat, waar ze zelf de baas kunnen zijn.

BRON 6 Koerdistan

7.2. Bevorderende en belemmerende factoren bij natievorming

Als je het gevoel hebt bij elkaar te horen, dan ontstaat er **eenheid**. Zo kan er binnen een volk eenheid zijn, binnen een natie of binnen een land/staat. Eenheid is nodig om je als samenleving te kunnen ontwikkelen.

Een volk dat zijn eenheid wil waarborgen door een eigen bestuursvorm, een grondgebied en een vlag en volkslied te creëren, is op zoek naar nationale eenheid. Met andere woorden ze zijn op zoek naar een nationale identiteit. Dit proces van het creëren van een nationale eenheid wordt **natievorming** genoemd. Natievorming is het besef van een gezamenlijke geschiedenis en het hebben van een gemeenschappelijke visie voor de toekomst.

(Sterke voorstander voor) natievorming

In een nieuw Curaçao moet het proces van natievorming een centrale rol krijgen. In een toespraak van Nolda Kenepa Römer, directrice van het Nationaal Archief, wordt stilgestaan bij de vraag waarom er op het eiland geen sprake is van eenheid onder de bevolking. Curaçao is een eiland van migranten van verschillende herkomst. Dit heeft geleid tot een gemengde bevolking, bestaande uit Curaçaoënaars van verschillende etnische afkomst.

We hebben de gewoonte om diegenen die niet tot onze groeperingen horen, uit te sluiten. Dit gebeurt, zeker wanneer gebruik wordt gemaakt van de term Yu di Kòrsou. De mensen van alle groeperingen, behalve de Afro-Curaçaoënaar, zelfs als ze hier geboren en generaties lang op het eiland woonachtig zijn, dragen nog steeds de identiteit van hun land van oorsprong. Volgens Kenepa Römer ontbreekt het aan een nationale identiteit. Dit is volgens haar te wijten aan de gemengde achtergrond. Iedereen heeft minimaal twee identiteiten: "Ik ben Curaçaoënaar en ik ben Venezolaan." Onder deze omstandigheden is het niet makkelijk om tot een nationale identiteit te komen. Een nieuw Curaçao moet erkennen dat het een multi-culturele samenleving is. Dat verschil in identiteit kan tot eenheid leiden. Om vooruit te komen moet er vaderlandsliefde zijn. Het algemeen belang moet centraal staan ten gunste van het eiland. Politieke leiders moeten zorgen voor eenheid onder de bevolking. Een eenheid die gesteund wordt door bestaande politieke partijen, verenigingen, groepen en nationaliteiten zonder onderscheid van ras en godsdienst. Deze eenheid moet een nationale eenheid zijn.

Pleidooi voor natievorming

4. Natievorming op Curaçao

WB

Natievorming is een proces. Het gaat niet vanzelf. Natievorming moet kunnen groeien, zich ontwikkelen. Dit proces moet gestimuleerd worden. Factoren die het proces kunnen bevorderen of stimuleren zijn:

- Herkennen of creëren van een of meerdere gemeenschappelijke talen;
- (H)erkennen van een of meerdere gemeenschappelijke religies;
- (H)erkennen van een gezamenlijke geschiedenis;
- Hebben en erkennen van natuurlijke grenzen in je woongebied, zoals rivieren, zee, gebergten.

Aan de andere kant zijn er ook factoren die belemmerend kunnen werken in het proces van natievorming, te weten:

- Ongelijkheid op economisch gebied. Er is groot verschil tussen arm en rijk.
- Ongelijkheid op sociaal-cultureel gebied. Er is groot verschil in sociale status.
- Ongelijkheid op politiek gebied. De macht is in handen van één persoon of van een kleine groep.

Sommige landen lijken naar buiten toe op een natie. Maar in het land zelf is er geen sprake van eenheid, bijvoorbeeld Haïti. Andere landen hebben ondanks meerdere belemmerende factoren toch nog eenheid kunnen creëren als natie. Zo'n voorbeeld is Ghana. We zullen deze landen in de volgende paragrafen bespreken.

5. Bevorderende factoren natievorming

WB

6. Natievorming op Aruba

7.3 Natievorming in Haïti in de 18e/19e eeuw

In het Caribische gebied liggen verschillende staten. Eén van deze staten is Haïti.

Het ontstaan van Haïti is een goed voorbeeld van natievorming waarbij het gemeenschappelijk belang de bevorderende factor was. Haïti is ook een uniek voorbeeld, want ondanks verschillende belemmerende factoren bleek men toch in staat te zijn om een natie te vormen.

We gaan terug naar de 2e helft van de 17e eeuw. Een tijd waarin

de Europeanen ervoor zorgden dat Haïti herbevolkt werd met honderdduizenden slaven uit verschillende gebieden van Afrika (zie bron 8).

1. Het slavenfort 'James Fort'. Dit Fort is gelegen op het grensgebied van Senegal en Gambia.
2. 'Sierra Leone', is tegenwoordig gelegen in het land Sierra Leone, hetgeen in West-Afrika ligt.
3. 'Cape Coast' is gelegen in het huidige Ghana.
4. Lagos, gelegen in het land 'Nigeria', in het zuiden van dat land. Nigeria is gelegen aan de inham van het Afrikaanse continent.
5. 'Calabar' is ook gelegen in Nigeria, een stuk zuidelijker dan Lagos
6. 'Luanda' is gelegen in Angola, wat aan de westerse oever van het zuidelijker deel van Afrika ligt.
7. 'Benquela', ook gelegen in Angola.
8. 'Angoxa', dat in Mozambique ligt. Mozambique ligt aan de oostkust van Afrika.
9. "Mozambique", in het land Mozambique.

De bevolking van Haïti is afkomstig van verschillende etnische groepen

Bijna 400 jaar duurde de Trans Atlantische slavernij. Gedurende de slavernij ontstond tussen de verschillende bevolkingsgroepen een onzichtbare band die langzamerhand een eenheid onder het volk vormde. De strijd om vrijheid was de bindende factor die maakte dat er eenheid ontstond. Een eenheid die tot veel in staat was. Na jaren strijd tegen de Fransen verklaarde op 1 januari 1804 het Haïtiaanse volk zich onafhankelijk van het moederland Frankrijk. Een natie werd geboren. Afrikanen en hun nakomelingen bevrijdden zichzelf uit de slavernij en de Franse kolonisatie. De staat Haïti ontstond. Na de Verenigde Staten was Haïti het tweede land dat onafhankelijk werd van de Europese overheersers.

7. Belangen bij natievorming Haïti

Momenteel is er weinig over van de eenheid die destijds in Haïti was. Door de jaren heen is er heel wat gebeurd. Sinds de onafhankelijkheid hebben verschillende belangengroepen om de

economische politieke macht gestreden. Dit leidde onder andere tot een bijna dertigjarige dictatuur van de familie Duvalier (1957 – 1986). De afgelopen decennia hebben de verschillende democratisch gekozen regeringen (Aristides en Cheval) geprobeerd de eenheid te herstellen. Ondanks dat, blijft de kloof tussen arm en rijk groot.

Onrust in Haïti

Het ontbreken van voldoende economische groei, de hoge werkloosheid, sociale ongelijkheid en de grote armoede hebben de afgelopen jaren geleid tot grote sociale en politieke onrust in Haïti. Verschillende groepen komen hierdoor tegen over elkaar te staan, met soms zelfs gewelddadige confrontaties als gevolg. De kloof tussen arm en rijk lijkt alleen maar groter te worden.

Verschillende opeenvolgende regeringen hebben sinds de vorige rellen in 2004 geprobeerd orde op zaken te stellen. Echter zonder een stevige economische groei dat gepaard gaat met het drastisch verminderen van de werkloosheid, en het verkleinen van de kloof tussen arm en rijk, lijkt het bij voorbaat gedoemd tot mislukken.

Dit allemaal heeft ook zijn uitwerking op het proces van het bevordering van eenheid in het land. Soms lijkt het alsof Haïti niet meer een natie vormt maar uit meerdere naties bestaat. De aardbeving van 12 januari 2010 waarbij meer dan honderduizend slachtoffers vielen, heeft de situatie aanzienlijk verergerd.

Onrust in Haïti

8. Haïti, eenheid of verdeeldheid?

7.4 Natievorming in West-Afrika

Veel bewoners van het Caribische Gebied hebben voorouders die uit West-Afrika afkomstig zijn. In deze paragraaf wordt een voorbeeld van natievorming in West-Afrika besproken.

Kaart van West-Afrika

Er zijn 16 landen die tot West-Afrika worden gerekend. Eén van deze landen is Ghana.

Rond 1700 werd hier het Ashanti Koninkrijk gesticht. De Engelsen kwamen in de 18de eeuw in Ghana om handel te drijven. In 1874 veroverden de Engelsen het Ashanti Koninkrijk en het werd een Engelse kolonie. Ghana kreeg de naam Goudkust. De vele stammen en taalgroepen, wel meer dan honderd **etnische groepen** vormden een eenheid om te strijden voor een onafhankelijk Ghana.

Etnische groepen en de voertaal

In Ghana komen zoveel verschillende bevolkingsgroepen voor, dat er sprake is van een multiculturele samenleving. De etnische groepen die het meest vertegenwoordigd zijn, zijn de Akan 45.3%, de Mole-Dagbon 15.2%, de Ewe 11.7%, de Ga-Dangme 7.3% en de Guan 4%. In Ghana wordt naast het Engels, ook Twi vaak gebruikt als voertaal. Naast de Afrikaanse inwoners, wonen er ook Europeanen, Libanezen, Chinezen en Indonesiërs. Twi was al lang geleden de handelstaal tussen de vele stammen in de omringende gebieden. Nog steeds wordt Twi gebruikt om tussen de vele etnische groepen onderling mondeling te communiceren. Twi is niet alleen de moedertaal van een heel groot deel van de Ghanese bevolking, ze is ook de taal die je het meest hoort in moderne Ghanese muziek. Veel populaire artiesten zingen in het Twi en scoren grote hits in het hele land. Omdat veel inwoners de Twi als de tweede taal spreken, wordt er verwacht dat Twi over een aantal jaren de voertaal zal worden. Ondanks de verschillende culturen zijn er veel overeenkomsten in soorten eten, kleding, muziek, gewoonten en gebruiken.

11 Taal en natievorming

9. Bevolkingsgroepen en taal

Na meer dan 80 jaar werd de **dekolonisatie** voltooid. In 1957 werd Goudkust als eerste Afrikaanse land beneden de Sahara volledig onafhankelijk. Het kreeg de oorspronkelijke naam Ghana. Deze natie werd een staat.

Kwame Nkruma was één van de belangrijke voorvechters van natievorming voor Ghana.

Hij slaagde erin de eenheid te bevorderen door de verschillende bevolkingsgroepen te laten samenwerken. Om volledige participatie te garanderen werd het traditionele bestuur opgenomen in het parlementair democratiesysteem (zie bron 13). In 1960 werd Ghana uitgeroepen tot een Republiek en werd Nkruma de eerste president. Hoewel grote economische veranderingen plaatsvonden, heeft dit niet geleid tot welvaart. De militairen namen de macht over, maar de economie verslechterde.

Kwame Nkruma

Jerry Rawlings

Ghanese leiders en natievorming

Jerry Rawling eerst een militaire leider, later een gekozen president bestreed succesvol de armoede. De bevolking streefde voor verbetering van de economie en voor democratie. Meer politieke partijen werden opgericht en er was meer vrijheid van pers. Ook het onderwijs speelde een belangrijke rol in de natievorming van Ghana. In bron 14 lees je hier meer over. Het ging steeds beter met Ghana. Momenteel heeft Ghana een parlementaire democratie met een president als staatshoofd.

Conflicten

Hoewel er in Ghana conflicten zijn tussen de verschillende etnische groepen, is er geen verdeeldheid onder de natie. Het nationaal bewustzijn is sterk. Men voelt zich allereerst Ghanee en daarna bijvoorbeeld Ashanti.

Naast de gekozen bestuurders van elke regio hebben de traditionele Afrikaanse koninkrijken met hun koningen of opperhoofden heel wat te zeggen. Deze opperhoofden hebben een zetel in de regering. Hierdoor voelen de verschillende etnische groepen zich betrokken bij het regeren van hun land. Ook woordvoerders en opinieleiders van jongerenverenigingen spelen een belangrijke rol in het bestuur. De regering en NGO's doen ook van alles om eventuele conflicten, die tot geweld kunnen leiden, te onderdrukken.

Natievorming door conflicten te voorkomen

10. Natievorming in Ghana

Kostscholen, de belangrijkste factor in het onderdrukken van bloedige conflicten in Ghana.

Kostscholen voor middelbaar onderwijs in Ghana, worden beschouwd als de meest genoemde factor voor het voorkomen van bloedige etnische conflicten zoals in andere Afrikaanse landen. Op deze scholen worden de middelbare scholieren van 70 etnische groepen als het ware in een pot gegooid en één Ghanee komt eruit.

“We sloten vriendschap zonder eerst te vragen van welke stam je afkomstig was. Dat kwam niet eens in je op. Dit systeem werkte. Het had een vruchtbare bodem omdat we jong en beïnvloedbaar waren. Een overvloed van studenten uit verschillende hoeken van het land gingen studeren op deze kostscholen. Zo werd de kloof tussen de sociale klassen en etnische groepen verkleind/gedicht.”

Dit was volgens Nana Oye Lithur, een advocaat in mensenrechten, een van de belangrijke oorzaken voor het uitblijven van een groot conflict tussen etnische groepen.

Onderwijs en natievorming

11. Vergelijking Haïti en Ghana

Op het moment dat een natie ontstaat is er geen garantie voor het in stand blijven ervan.

Hieraan moet hard gewerkt worden zowel door de overheid, de bevolking, als allerlei maatschappelijke instanties en organisaties. De meeste naties en staten proberen op allerlei manieren de burgers bij de natie te betrekken. Zo probeert de regering de nationale eenheid en identiteit te behouden.

Verdiepingsopdracht

12. Natievorming in Rwanda?

13. Leer de begrippen Samenvatting

Begrippenlijst

Dekolonisatie

Het proces waarbij de vroegere kolonies al of niet met geweld hun zelfstandigheid hebben verkregen.

Eenheid

Het als bevolking geloven in een gemeenschappelijke visie, doel en toekomst. Als je het gevoel hebt bij elkaar te horen.

Etnische groepen

Bevolkingsgroepen van verschillende herkomst of afkomst, vaak met een eigen cultuur.

Land

Een natie met een eigen grondgebied met vastgestelde grenzen en een eigen regering.

Natie

Een volk dat op grond van historische, godsdienstige en culturele kenmerken, met een eigen vlag, volkslied, woongebied en bestuur bij elkaar hoort.

Natievorming

Een volk dat zijn eenheid wil waarborgen door een eigen bestuur en eigen grondgebied, na te streven en een eigen vlag en volkslied te creëren.

Nationale identiteit

De gedeelde identiteit van een bevolking van een natie of staat dat zich als groep met elkaar verbonden voelt/weet.

Staat

Een land met een onafhankelijke politieke status en met internationaal erkende grenzen.

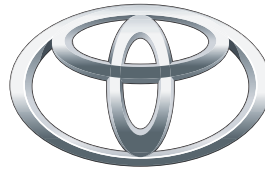
Volk

Een groep mensen die op grond van culturele, historische en godsdienstige kenmerken bij elkaar horen.

8 • Economische integratie

INTRO

Microsoft®

TOYOTA

VALERO ENERGY CORPORATION

UNITED COLORS
OF BENETTON.

BRON 1 Bekende bedrijven

1. Bedrijven in de wereld

In het vorige hoofdstuk heb je geleerd over natievorming. Hoe samenlevingen ontstaan. In dit hoofdstuk gaan we over de grenzen van onze natie kijken. We gaan het hebben over de economische samenwerking tussen landen. Ook gaan wij de gevolgen van die samenwerking bespreken.

In dit hoofdstuk leer je:

- Wat economische integratie is.
- Welke rol multinationale ondernemingen hierin spelen.
- Wat het verschil is tussen natuurlijke en politieke integratie.
- De gevolgen van economische integratie herkennen.
- De voor- en nadelen van economische integratie aangeven.

8.1 Economische integratie

In bron 1 zie je een aantal voorbeelden staan van bedrijven die zich in meerdere landen op de wereld gevestigd hebben. Zo kom je overal ter wereld wel Coca Cola tegen, of wat dacht je van de Mac Donalds? Bedrijven die zich in meerdere landen vestigen noemen wij **multinationale ondernemingen (MNO's)**.

Een bedrijf kan om verschillende redenen een vestiging in een ander land starten. Bijvoorbeeld:

- Om de productiekosten zo laag mogelijk te houden, bijvoorbeeld door een bedrijf te starten in een land waar lage

lonen gehanteerd worden of minder winst belasting betaald wordt.

- Om een nieuwe markt aan te boren, om zo tot meer omzet te komen en de transportkosten zo laag mogelijk te houden.
- Om risico's te voorkomen. Mocht het in het ene land niet goed lopen, dan heb je nog een vestiging elders. Dit noemen we

risicospreiding.

Weet jij met welke reden(en) in de jaren 20 de Lago zich ook op Aruba vestigde?

In de loop der jaren is door de komst van de MNO's de behoefte voor samenwerking tussen landen gegroeid. Bedrijven in het ene land hebben weer contacten met bedrijven in een ander land, bijvoorbeeld voor het verkopen of kopen van goederen en diensten. Economisch gezien groeiden de landen hierdoor naar elkaar toe.

Het economisch naar elkaar toegroeien of samensmelten van landen noemen wij **economische integratie**. Door economische integratie worden niet alleen bedrijven maar ook landen, vaak steeds meer afhankelijk van elkaar.

Economische integratie

2. De multinationale onderneming

8.2 Natuurlijke en politieke integratie tussen staten en naties

In het begin van het proces van economische integratie waren het voornamelijk de bedrijven die nauw samenwerkten. De overheid had toen bijna geen rol in dit proces. Het economisch

naar elkaar groeien, zonder dat er door de overheid hierin een bewuste keuze gemaakt wordt, heet **natuurlijke integratie**.

Natuurlijke integratie

Het komt steeds meer voor dat landen bewust besluiten om economisch samen te werken. Dit doen ze vaak om bepaalde voordelen te krijgen. Economische samenwerking dat voornamelijk door de overheden van landen gestuurd wordt, noemen wij **politieke integratie**. In tegenstelling tot *natuurlijke integratie* heeft de overheid (de politiek) veel invloed op de samenwerking en de integratie. In bron 4 wordt een voorbeeld van politieke integratie genoemd

Prijs van rijst stijgt naar record

Rotterdam, 4 maart 2008

Thailand en Vietnam, de twee grootste rijstexporteurs ter wereld, willen samenwerken om de prijs van de rijst zo hoog mogelijk te houden.

Thaise rijst, een belangrijke internationale maatstaf, was duurder dan ooit in de afgelopen decennia.

Thailand en Vietnam nemen meer dan 50 procent van de internationale handel in rijst voor hun rekening.

Vorig jaar exporteerden de twee respectievelijk 9,5 miljoen en 4,5 miljoen ton, terwijl de wereldmarkt 28 miljoen bedraagt.

Chookiat voorziet lagere exporten vanuit Thailand door de hoge prijzen, en een lagere productie in Vietnam door slecht weer.

Slachtoffers van de prijsstijgingen zijn de arme landen zonder voldoende eigen voedselproductie. Door de hoge prijzen zal het volume aan granen dat zij dit jaar importeren met 2 procent dalen, terwijl de rekening met 35 procent zal stijgen, aldus de FAO.

Prijs van rijst stijgt naar record

3. Economische integratie

Vormen van politieke integratie

Landen kunnen op verschillende manieren de economische integratie regelen. De meest bekende vormen van economische integratie zijn:

- **De vrijhandelszone:** dit ontstaat wanneer twee of meerdere landen onderling besluiten geen invoerrechten te laten betalen voor goederen die ingevoerd worden. Dit is de meest eenvoudige vorm van integratie. Een voorbeeld hiervan is **Caribbean Community (Caricom)**. Dit is een vrijhandelsorganisatie die handel tussen de landen in het Caribische gebied bevordert en coördineert.

De Caricom is een Caribische handelsorganisatie. Binnen de handelszone van de Caricom is een vrije handel van goederen en diensten mogelijk. Er worden geen invoerrechten geheven over producten van deelnemende Caricom-landen en er zijn geen kwantitatieve restricties. Alleen producten die afkomstig zijn uit de deelnemende landen vallen onder dit verdrag. De aangesloten leden van de Caricom zijn: Antigua en Barbuda, de Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Haïti, Jamaica, Montserrat, Saint Kitts en Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent en de Grenadines, Suriname en Trinidad en Tobago.

5 Caricom

- **De douane-unie:** hierbij besluiten twee of meerdere landen onderling, niet alleen de importtarieven af te schaffen, maar ook samen één importtarief te gebruiken voor producten van andere landen. Een voorbeeld hiervan is **Mercosur**.

Mercosur is een douane-unie tussen Brazilië, Argentinië, Uruguay, Paraguay en sinds 4 juli 2006 Venezuela. Mercosur werd opgericht in 1991. Het doel van de organisatie was om vrije handel en vrij verkeer van goederen, personen en kapitaal te bevorderen. Bolivia, Chili, Peru en Mexico zijn geassocieerde leden.

6 Mercosur

- **De gemeenschappelijke markt:** Hierbij schaffen landen onderling alle handelsbelemmeringen af en bevorderen vrij verkeer van productiefactoren (goederen, diensten, werknemers en kapitaal). Een voorbeeld hiervan is de **Europese Unie (EU)**. Alle grenzen van deelnemende landen in Europa zijn afgeschaft en er is vrij verkeer van burgers en bedrijven onderling mogelijk.

De Europese Unie of EU is een intergouvernementele en supranationale organisatie van in meerderheid Europese staten, die momenteel uit 27 lidstaten bestaat. Binnen de Unie wordt er onder andere op politiek, economisch en juridisch vlak samengewerkt.

7 Europese unie

- 4. Vormen van politieke integratie**
5. Stijgende voedselprijzen

8.3 Van economische integratie naar globalisering

In de vorige paragraaf hebben wij verschillende vormen van economische integratie besproken. De gevolgen van economische integratie bespreken we in deze paragraaf.

Door de steeds verdergaande economische integratie zijn de grenzen tussen landen aan het vervagen. Dit proces waarbij de hele wereld, steeds meer een land lijkt te worden noemen wij **globalisering**. Globalisering vindt niet alleen maar plaats op economisch gebied. Ook op sociaal, cultureel en politiek gebied zie je de gevolgen van economische integratie. Of je nu op Aruba, in Amerika, in Azië of in Europa woont, bijna iedereen koopt dezelfde merken. We eten allemaal bij dezelfde fastfood restaurantketens: Mac Donalds, Kentucky Fried Chicken (KFC), Burger King, et cetera. Wij kijken allemaal naar films uit Hollywood. We dansen allemaal op de ritmen van Shakira, Beyonce, Juan Luis Guera, Michael Jackson en Frank Sinatra of een van de vele Rap/Hiphop, Daddy Yankee, Reggaeton artiesten. Dit integratieproces heeft geleid tot een grote mate van sociale en culturele eenwording, dit noemen wij **Global culture**.

Tegenwoordig kan men in korte tijd bijna overal in de wereld komen met vliegtuigen die soms meer dan 12 uur kunnen vliegen. Globalisering heeft de wereld kleiner gemaakt. Het lijkt er soms op dat de wereld een klein dorp geworden is. Daarom wordt er vaak gesproken over de **Global village**.

6. Global culture WB

7. Global village

Een straatmarkt in Port-au-Prince. (Foto Reuters)

Haïti verlaagt de prijs van rijst

Port-au-Prince 14 april 2008 ANP

De Haïtiaanse regering heeft vandaag een noodplan bekend-gemaakt om de rijstprijzen ongeveer 15 procent te laten zakken in een poging meer voedselrellen te voorkomen. President René Preval zei dat de prijsverlaging deels door de privé-sector en deels door internationale donateurs gefinancierd wordt. Al meer dan een week vinden in het Caribische land gewelddadige protesten tegen de gestegen voedsel- en brandstofprijzen plaats. Bij de rellen zouden zeker vijf mensen zijn doodgeschoten.

8 Haïti verlaagt voedselprijzen

Globalisering voor- en nadelen

Er zitten zowel voor- als nadelen aan globalisering.

Enkele voordelen zijn:

- Meer keuze voor de burger als consument, door een groter aanbod aan goederen.
- Een betere communicatie tussen wereldburgers, door het gebruik van een gemeenschappelijke taal.
- Mogelijkheden voor vrij verkeer van goederen en burgers op wereldniveau.
- Vooruitgang van de technologie in de meeste landen (vooral ontwikkelingslanden).
- Stijgen van de welvaart en welzijn voor bijna iedereen in de wereld.

Enkele nadelen zijn:

- Grote en rijke landen kunnen kleine arme landen uitbuiten. (lage lonen, slechte arbeidsomstandigheden, kinderarbeid)
- Kleine samenlevingen dreigen de eigen cultuur te verliezen.

- Teveel macht bij grote multinationale bedrijven.
- Groei van de armoede in veel arme landen.
- Omdat er geen rem zit op de economische globalisering, worden grondstoffen in hoog tempo verbruikt.
- Er wordt geen rekening gehouden met milieunormen

In de volgende vijf bronnen staan voorbeelden van voor- en nadelen van globalisering omschreven.

Rellen in Haïti om duur eten

9 april, 2008 AP

Betogers zoeken bij het presidentieel paleis van Haïti dekking voor het vuur van ordetroepen. Gisteren liepen

in de hoofdstad protesten tegen de voedselprijzen uit op rellen. Blauwhelmen van de VN-vredesmacht in Haïti hebben gisteren betogers weggejaagd die het presidentieel paleis in de hoofdstad Port-au-Prince belegerden uit onvrede over de gestegen voedselprijzen. De woedende demonstranten probeerden de paleishekken neer te halen en riepen om het aftreden van de Haïtiaanse president René Preval. „Wij hebben honger. Hij moet vertrekken.”

In Haïti, het armste land op het westelijk halfrond, wordt sinds vorige week geprotesteerd tegen de voedselprijzen die sinds medio 2007 met 40 procent zijn gestegen. Er werden behalve winkels ook fabrieken geplunderd.

9 Rellen om duur eten

Afrika boos op 'gulle gevers'

YOKOHAMA - Afrikaanse leiders hebben vandaag in Japan flink uitgehaald naar rijke landen die ondanks beloftes handelsbarrières niet wegnemen. Daardoor kunnen ontwikkelingslanden de export naar rijke landen niet opvoeren en stokt de economische ontwikkeling.

“Het najagen van oneerlijke handelspraktijken door de machtige landen en de moeilijke toegang van Afrikaanse producten tot de markten van ontwikkelde landen blijven onze landen benadelen en vernietigen onze kansen op het creëren van rijkdommen.” Aldus de Afrikaanse leiders.

Een kilo koffiebonen kost 1 dollar in Uganda, maar na verwerking 14 dollar in Groot-Brittannië.

10 Afrika boos op 'gulle gevers'

Energieverbruik in 2030 verdubbeld

WASHINGTON – De komende twintig jaar zal wereldwijd de vraag naar energie, ondanks de hoge olieprijs, met vijftig procent toenemen. Dat heeft de Amerikaanse overheid voorspeld. De toenemende behoefte doet de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen voortbestaan. In China en andere ontlukende industrielanden is de vraag naar energie in 2030 zelfs met 85 procent toegenomen ten opzichte van het huidige niveau, aldus het rapport van het federale Bureau voor Energievoorziening (EIA). Het rapport voorspelt een groei in olieconsumptie in de transportsector en een toename in kolenconsumptie voor het opwekken van elektriciteit.

11 Energieverbruik in 2030 verdubbelt

Of globalisatie een goede ontwikkeling is, daar zijn de meningen over verdeeld. Globalisten zien vooral de voordelen; zoals meer werkgelegenheid en de mogelijkheid voor een land of volk om in contact te komen met nieuwe technologieën, waardoor het ontwikkelingspeil toeneemt. Tegenstanders protesteren tegen de vervuiling die de nieuwe industrie veroorzaakt, waar men in de Westerse landen normaal gesproken fikse boetes voor zou krijgen. Men wil de exploitatie van de lage lonen landen tegen gaan. Voor de arbeiders in de fabrieken van de desbetreffende landen, is het een kwestie van overleven. Zij hebben de vrijheid niet om een beter milieu op de eerste plaats te zetten.

12 Globalisering, een goede ontwikkeling?

Globalisering

Voordelen (Globalisten)	Nadelen (Anti-globalisten)
Vestigen van nieuwe fabrieken	Overbevolking van de steden, leegloop platteland
Meer werkgelegenheid	Slechte arbeidsomstandigheden
Lagere productie kosten	Ontduiking en overtreding van milieunormen
Invoer nieuwe technologie en kennis	Lage lonen en kinderarbeid
Groter afzetgebied voor producten	Hoger verbruik grondstoffen, meer vervuiling
Multiculturele samenleving	Ondermijning lokale tradities en cultuur

13 Voordelen en nadelen Globalisering

8. Oorzaak en gevolg

9. Voor- en nadelen van globalisering

Door de economische integratie en de globalisering, worden de cultuur, waarden en normen uit het westen, steeds meer als de belangrijkste doelen gezien. Volgens veel anti-globalisten zijn als reactie hierop, in veel landen, antiwesterse en anti-Amerikaanse gevoelens ontstaan. Dit heeft op haar beurt weer geleid tot het gebruik van geweld door groepen mensen, om deze overheersing te stoppen. Het gebruiken van veel of extreem geweld, zoals het plegen van aanslagen, om je doelen te bereiken noemen wij terrorisme.

10. Globalist of anti-globalist?

11. Gevolgen van globalisering voor Arubaanse cultuur

12. Leer de begrippen

Samenvatting

Begrippenlijst

Douane-unie

Als twee of meerdere landen besluiten onderling geen importtarieven te heffen en ook een gezamenlijke importtarief te hanteren voor producten uit andere landen.

Economische integratie

Het economisch steeds meer naar elkaar toegroeien of samensmelten van landen.

Gemeenschappelijke markt

Als twee of meerdere landen besluiten alle onderlinge handelsbelemmeringen op te heffen en vrij verkeer van alle productiefactoren toe te staan.

Global culture

Het proces waarbij de wereld op sociaal en cultureel gebied één geheel wordt en de verschillen steeds meer lijken te vervagen.

Globalisering

De wereldwijde integratie tussen de landen op de wereld op economisch, cultuur, politiek en sociaal gebied.

Global village

Als door integratie de wereld steeds kleiner lijkt te worden en de verschillende landen in de wereld steeds dichterbij elkaar groeien.

Multinationale ondernemingen (MNO's)

Bedrijven die zich in meerdere landen vestigen.

Natuurlijke integratie

Economische integratie dat voornamelijk door grote bedrijven (MNO's) gestuurd wordt zonder dat de overheden van landen een belangrijke rol hierin spelen.

Politieke integratie

Economische integratie waarbij de overheden van de verschillende landen een zeer belangrijke rol spelen bij de samenwerking.

Risicospreiding

Vestigingen (om risico's te voorkomen) op andere plaatsen of andere landen opbouwen.

Terrorisme

Als een groep mensen of een land veel of extreem geweld gebruikt om hun doelen te bereiken.

Vrijhandelszone

Als twee of meerdere landen onderling besluiten geen invoertarieven voor goederen te hanteren.

Organisaties

Caribbean Community (Caricom)

Caribische handelsorganisatie die vrije handel bevordert tussen de aangesloten landen in het Caribisch gebied.

Europese Unie (EU)

Een samenwerkingsverband, dat als een gemeenschappelijke markt functioneert, waarvan de meeste landen van Europa lid zijn.

Mercosur

Mercosur is een douane-unie tussen Brazilië, Argentinië, Uruguay, Paraguay en Venezuela.

9/ • Een referendum houden

10

INTRO

Elsevier, maandag 16 februari 2009

Hugo Chávez kan voorlopig president van Venezuela blijven. In een referendum heeft de bevolking voor een grondwetswijziging gestemd, waardoor de socialist eendeloos kan worden herkozen.

In Venezuela wordt de uitkomst van het referendum gevierd.

Protest

Vorige week werd er nog flink gedemonstreerd tegen het referendum. In 2007 werd ook fel geprotesteerd tegen het plan, waarbij zelfs enkele doden vielen.

Na het tellen van 94 procent van de stemmen blijkt dat 54,4 procent van de kiezers voor het referendum stemde en 45,6 procent tegen,

meldde de nationale verkiezingscommissie in een persconferentie. "Overwinning, overwinning", zei Chávez tegen een jubelende menigte bij het presidentiële paleis. "Dit is een overwinning voor het volk en een duidelijke overwinning voor de revolutie."

Revolutie

Chávez is sinds 1999 aan de macht en wil nog een termijn van zes jaar om zijn socialistische revolutie 'zeker te stellen'. De oppositie is teleurgesteld. "Vandaag heeft Goliath gewonnen", zei oppositieleider Leopoldo Lopez.

Felicitatie

De eerste felicitatie kwam volgens Chávez van zijn grote leermeester en vriend, de Cubaanse ex-president Fidel Castro. In 2007 probeerde Chávez zijn ambtstermijn ook te verlengen middels een referendum. Toen stemde een kleine meerderheid nog tegen het plan.

1 Referendum Venezuela: Chávez voor altijd herkiesbaar

1. Voorbeeld van een referendum

In de vorige hoofdstukken heb je op verschillende manieren gekeken naar de relaties tussen burger en bestuur. Je weet nu meer over verschillende bestuursvormen, over politiek en over economische integratie. De laatste twee hoofdstukken van dit boek worden afgesloten met een referendum. Je zult ervaren welke invloed je zelf hebt op een te nemen besluit middels een referendum. Ook ga je een onderzoek uitvoeren.

In dit hoofdstuk leer je:

- Verschillende soorten referendums onderscheiden.
- De functies van een referendum aangeven.
- Hoe een referendum georganiseerd wordt.
- De uitkomst van een referendum bepalen en weergeven.

9.1 Het referendum

In samenlevingen met een democratische bestuursvorm komt het voor, dat de regering de mening van het volk wil weten. Dit gaat over genomen beslissingen of over beslissingen die nog door de regering genomen moeten worden. Het vragen naar de mening of het oordeel van het volk, noemen wij een volksraadpleging of **referendum**.

Om een referendum te karakteriseren moeten er drie vragen gesteld worden:

1. Bij wie ligt het initiatief?
 - a. In de eerste plaats kan het initiatief bij de burgers liggen. We spreken dan van een **raadgevend referendum**. Het referendum gaat over een onderwerp waarover de overheid een besluit wil gaan nemen. Burgers kunnen dan voor of tegen dit besluit stemmen.
 - b. Een andere mogelijkheid is dat het referendum op initiatief van de overheid wordt gehouden. Burgers kunnen dan voor of tegen een besluit stemmen. Dit wordt ook wel een **raadplegend referendum** genoemd.
 - c. Ook is het mogelijk dat een referendum volgens de wet verplicht is. In dat geval is er sprake van een obligatoir referendum. (komt niet vaak voor)
2. Is de uitslag bindend of niet-bindend?
 - a. Bij een **bindend referendum**, wordt de uitslag meestal door de overheid overgenomen en uitgevoerd. Een belangrijke eis hierbij is dat er van tevoren bepaald wordt wat de minimale opkomst moet zijn, zodat de uitslag geldig is.
 - b. Bij een **niet-bindend referendum**, hoeft de overheid de uitkomst niet over te nemen of na te leven. In zo'n geval is de uitslag een advies aan de overheid. De overheid kan de uitslag naast zich neerleggen.
3. Gaat het om het terugdraaien van een overheidsbeslissing of om een initiatief van de burgers?
 - a. Een referendum, waarbij de kiezers zich kunnen uitspreken over een beslissing die de overheid genomen heeft, noemen we een **correctief referendum**.
 - b. Referenda over een nieuw onderwerp kunnen echter ook gehouden worden op initiatief van een groep burgers, die daarvoor meestal een bepaald aantal handtekeningen moet verzamelen. Dit wordt een **volksinitiatief** genoemd.

De combinatie van het antwoord op bovenstaande vragen bepaalt het type referendum waarmee je te maken hebt.

Aan een referendum mogen alleen de *kiesgerechtigden* in een land deelnemen. Aan welke eisen deze mensen moeten voldoen heb je reeds in hoofdstuk zes kunnen lezen.

Referendum Status Aparte Aruba herdacht (1977) Gepost op: 29 maart 2007

Arubaanse Parlementariërs hebben de datum van 25 maart aangegrepen om stil te staan bij het historische feit dat dertig jaar geleden op die dag plaatsvond. De Arubaanse bevolking sprak zich toen in haar eerste referendum uit voor onafhankelijkheid.

Regeringspartij MEP nam de gelegenheid te baat om te wijzen op de moeilijke tijden die voorafgingen aan het referendum. De staatsinrichting was erg ingewikkeld, want Aruba was een minderheid binnen de Nederlandse Antillen en beschikte niet over economische instrumenten om te werken aan de eigen ontwikkeling. Dat had de Centrale regering in Curaçao wel, aldus MEP. De partij van premier Nelson Oduber benadrukte verder de rol die libertador Betico Croes vervulde bij het proces die tot de Status Aparte leidde en roemde zijn visie, moed en doorzettingsvermogen.

Oppositiepartij RED organiseerde ter gelegenheid van de viering van het referendum dinsdagavond een seminar in Cas di Cultura. Daar sprak onder andere John van der Kuyp, de voorzitter van de commissie die dertig jaar geleden bij het referendum betrokken was. Tevens werd een expositie geopend, waar foto's en andere documentatie uit 1977 over het referendum te zien zijn. De expositie is ingericht met behulp van het Nationaal Archief.

Referendum onafhankelijkheid Aruba

In de volgende paragraaf zetten we alle verschillende soorten referenda nog een keer op een rij.

2. Waar of niet waar
3. Bindend, niet-bindend

9.2 Soorten referenda

In de vorige paragraaf heb je kunnen lezen dat het antwoord op drie vragen het karakter van het referendum bepaalt. In deze paragraaf worden de meest voorkomende soorten referenda besproken.

Het correctief referendum

Bij dit referendum kan, door inbreng van de stem van de burgers, een beslissing of het beleid van de overheid tegengehouden of teruggedraaid worden. Een correctief referendum is bijna altijd bindend. De meeste overheden zullen daarom niet graag zo een referendum willen houden. Een correctief referendum vindt op initiatief van de burgers plaats.

Het keuzereferendum

Bij een **keuzereferendum** mogen of moeten de burgers kiezen uit twee of meerdere alternatieven, die door de overheid aangedragen worden. De uitkomst van zo'n referendum is meestal bindend en wordt vaak door de overheid uitgevoerd.

Het raadplegend referendum

Het raadplegend referendum wordt meestal op initiatief van de overheid gehouden. De burgers worden hierbij geraadpleegd over een beslissing die de overheid wil nemen of over een te voeren beleid. Dit referendum is niet-bindend.

Het raadgevend referendum

Het raadgevend referendum wordt op initiatief van de burgers georganiseerd. Hierbij willen de burgers hun mening geven over het beleid of over een besluit van de overheid. Ook dit referendum is niet-bindend.

Het volksinitiatief

In een **volksinitiatief** kunnen burgers nieuwe onderwerpen aandragen bij bestuurders. Om te bepalen hoe serieus deze onderwerpen onder de bevolking liggen organiseren bestuurders vaak een volksinitiatief. Hierbij geven burgers door middel van hun stemgedrag aan hoe belangrijk het onderwerp is. De uitslag van een volksinitiatief is meestal niet-bindend.

Evo Morales wint referendum Bolivia

Aanhangers van de Boliviaanse president Morales tijdens een demonstratie in La Paz. Foto AP

La Paz, 11 augustus 2008.

De Boliviaanse president Evo Morales heeft gisteren het referendum over zijn functioneren met een ruime meerderheid gewonnen. Meer dan 63 procent van de bevolking in het arme Zuid-Amerikaanse land stemde voor zijn regering.

“Wat vandaag is gebeurd, is van belang voor heel Latijns-Amerika”, riep Morales zijn feestvierende aanhangers toe vanaf het balkon van het presidentiële paleis in de hoofdstad La Paz.

De overwinning van Morales is een forse tegenvaller voor de gouverneurs van de departementen in het oosten van Bolivia. Volgens de eerste uitslagen moeten daar twee van de drie tegenstanders van Morales opstappen. Het referendum had niet alleen betrekking op de president, maar ook op de negen gouverneurs van het land.

Referendum in Bolivia

Status aparte lokt armlastig St. Maarten Door RONALD ROVERS

ROTTERDAM, 22 JUNI 2008.

St. Maarten houdt morgen een referendum over zijn toekomstige bestuursvorm. De Status Aparte lijkt een goede kans te maken.

Al jaren klagen de bewoners van St. Maarten over de verdeling van geld door de centrale regering op Curaçao. Morgen kunnen ruim 16.000 kiesgerechtigde inwoners zich in een referendum uitspreken over de vraag of het eiland onderdeel moet blijven van de Nederlandse Antillen. De bevolking wil een aparte status voor het eiland, zeggen de eilandbestuurders, maar de Nederlandse regering wil daar vooralsnog niets van weten.

Tijdens een referendum in 1994 koos de bevolking voor behoud van het samenwerkingsverband tussen de Antilliaanse eilanden. Volgens gezaghebber Dennis Richardson van St. Maarten heeft het lokale bestuur, verenigd in de Eilandsraad, meer bevoegdheden nodig om de economie van het eiland te verbeteren. „De centrale regering wil wel uitrukken voor problemen op Curaçao, maar klopt hier alleen aan als de belastingen moeten worden geïnd.”

Het referendum biedt vier opties. Naast behoud van de huidige situatie is dat ‘herstructurering’ van de relatie met Curaçao. Daarin neemt de Eilandsraad taken van de centrale regering over, maar de regering op Curaçao houdt de verantwoordelijkheid voor zaken als justitie, kustwacht en de centrale bank. Voor een recent tv-debat over het referendum kon er geen enkele voorstander van herstructurering worden gevonden. Deze mogelijkheid lijkt dan ook niet erg in trek te zijn, evenmin als totale onafhankelijkheid.

De meest populaire optie is de zogenoemde Status Aparte, die Aruba in 1986 al kreeg toegekend. In dat geval neemt het eilandbestuur alle taken van de centrale regering in Curaçao over. De begroting wordt dan gecontroleerd door de Eilandsraad, maar Nederland blijft verantwoordelijk voor defensie en controle op de integriteit van het bestuur. De St. Maartenaren behouden in dat geval de Nederlandse nationaliteit. (Red.) Bonaire, Sint Eustatius en Saba vormen met ingang van 10-10-’10, samen de BES-eilanden. In het kader van de nieuwe staatkundige verhoudingen zullen deze eilanden onderdeel van Nederland worden. Zij krijgen hierdoor de status van ‘bijzondere gemeente’. Curaçao en St. Maarten worden op dezelfde datum, in navolging van Aruba, een land binnen het Koninkrijk. De Nederlandse Antillen houden diensten-gevolge op met bestaan.

BRON 4

Status aparte voor St. Maarten?

Een referendum heeft zowel voordelen als nadelen. Enkele voordelen van een referendum zijn:

- het kan een oplossing bieden bij moeilijke vraagstukken of beslissingen waar de overheid zelf niet uitkomt.
- het biedt het volk de mogelijkheid aan het democratisch beslisproces deel te nemen.
- het houdt voornamelijk rekening met de mening van de meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

Er kleven ook nadelen aan een referendum:

- het geeft altijd de mening van een deel van de bevolking weer en niet van de totale bevolking.
- de deelnemers aan een referendum hebben vaak onvoldoende informatie om daadwerkelijk inhoudelijk te kunnen oordelen over de vraag of het onderwerp van het referendum.
- bij een referendum wordt meestal onvoldoende rekening gehouden met de mening van de minderheid.

9.3 Het referendumonderwerp en de referenduvraag

Het onderwerp van een referendum kan door zowel de overheid als door burgers bepaald worden.

Het onderwerp van een referendum moet helder en afgebakend zijn. Voor referenda die op initiatief van de burgers gehouden worden, geldt dat de keuze van het onderwerp vrij moet zijn. Men mag dus niet zonder meer van hogerhand bepalen waarover er wel of niet een referenda gehouden mag worden. Daarnaast moet het onderwerp betrekking hebben op het algemeen belang.

- Verlengde schooldag tot 15.30 uur voor alle scholen op Aruba
- Invoering van de leerplichtwet tot en met 17 jaar op Aruba
- Alcoholverbod voor jongeren tot en met 18 jaar
- Verhoging van het minimumloon
- Toelating van buitenlandse werknemers stopzetten of verminderen
- De olieraffinaderij moet betalen voor de milieuvervuiling op Aruba.
- Een direct gekozen minister-president
- Een regering van vakministers
- Afschaffing brandstofclausule van Elmar N.V. en Web N.V.
- Afschaffing cumulatieve BBO

BRON 5

Voorbeelden van referendumonderwerpen

In bron 5 zie je enkele voorbeelden van onderwerpen die binnen een referendum aangeboden kunnen worden.

Als het onderwerp eenmaal bekend is, is het belangrijk om de kernvraag helder te formuleren: Wat wil men precies weten. De kernvraag wordt ook wel de **referendumvraag** genoemd. Het antwoord op de referendumvraag moet helder en eenduidig zijn. Bijvoorbeeld: "Wat denkt u over de BBO?" is geen heldere referendum vraag. Je kunt er van alles op antwoorden. Een duidelijke vraag is bijvoorbeeld: "Vindt u dat de BBO afgeschaft moet worden?"

Afhankelijk van de referendumvraag kan het antwoord bestaan uit een 'ja' of een 'nee'. Het kan ook zijn dat het antwoord een keuze is uit 1 van de twee of drie (of meer) opties.

Belangrijk is dat de burgers vrije toegang moeten hebben tot informatie over het referendumonderwerp. Zij moeten immers in staat zijn om een geïnformeerd besluit te nemen of een keuze te maken.

Referendum 2009; hoe gaan wij ons voorbereiden en waar gaan wij over stemmen?

Het Bestuurscollege heeft de samenleving toegezegd in het voorjaar van 2009 een consultatief c.q. raadplegend referendum te houden over de afspraken die tijdens de Ronde Tafel Conferentie van 15 december 2008 zijn gemaakt met betrekking tot de toekomstige staatkundige structuur voor Curacao. Er bestaat op dit moment geen wetgeving op Curacao die het houden van referenda regelt. Op 3 Oktober 2008 informeert het Bestuurscollege de Eilandsraad in haar aanbiedingsbrief van het concept van de Staatsregeling van Curacao dat een consultatief referendum altijd mogelijk is en niet geformaliseerd hoeft te worden. Hiermee kan de indruk worden gewekt dat er geen wetgeving noodzakelijk is voor het houden van een consultatief c.q. raadplegend referendum.

Er zijn echter tal van Nederlandse gemeenten die wel over wetgeving hiervoor beschikken. In deze wetgeving worden zaken geregeld zoals onder meer de vraagstelling, de organisatie en informatie, het hebben van een referendumcommissie en de uitslag.

De Nederlandse wetgeving bevat ook een definitie die doorgaans gehanteerd wordt voor het begrip referendum, namelijk een volkstemming waarbij de kiesgerechtigden zich uitspreken over een door de (Gemeente)Raad (in onze situatie te vergelijken met de Eilandsraad) te nemen besluit. Aan de kiesgerechtigden

wordt de vraag gesteld of zij vóór dan wel tegen het voorgenomen raadsbesluit zijn. Indien een voorgenomen raadsbesluit uit meerder onderdelen bestaat, wordt een formulering gekozen die alle onderdelen bestrijkt. Het College (van Burgmeester en Wethouders), in onze situatie te vergelijken met het Bestuurscollege, zorgt voor een goede organisatie van en een zorgvuldige informatieverstrekking over het referendum. Bij deze informatie wordt naast aandacht voor de te volgen procedure ook aandacht geschonken aan de vraagstelling, zodat de kiezers die vraag vóór ze gaan stemmen al hebben kunnen lezen. Bij de informatieverstrekking zullen de kiezers ook geïnformeerd moeten worden over de argumenten om vóór dan wel tegen het voorgenomen raadsbesluit te stemmen.

De Nederlandse wetgeving regelt verder ook het instellen van een referendumcommissie waarvan de leden geen deel mogen uitmaken van en niet werkzaam mogen zijn bij de gemeente of onder verantwoordelijkheid van de gemeente waar het referendum gehouden wordt. In onze situatie is dat dus het Eilandgebied Curacao.

Doorgaans heeft de commissie als taak om toezicht te houden op het verloop van de referendumprocedure; gevraagd en ongevraagd te adviseren aan het College en/of aan de Raad over de toepassing van de verordening regelende het referendum; adviseren over de vraagstelling van het referendum en het houden van toezicht op de objectiviteit van de gemeentelijk voorlichting. Ook is de commissie belast met de afdoening van klachten over de gemeentelijke voorlichting. De (Gemeente)Raad benoemt de leden van de commissie gebaseerd op een aanbeveling van het College. Het is van belang dat de leden van de commissie deskundig zijn op de verschillende van belang zijnde gebieden. Er zijn gemeenten die stellen dat in ieder geval een communicatiedeskundige en een bestuursrecht of staatsrecht jurist lid dient te zijn van de commissie. Daarnaast is het van belang dat één lid van de commissie op de hoogte is c.q. ervaring heeft met een gemeentelijke organisatie. Er is dus sprake van een deskundigencommissie. De adviezen van de commissie kunnen alleen niet worden opgevolgd als daar zwaarwegende argumenten voor zijn. Die argumenten moeten dan goed gemotiveerd zijn. In 2005 heeft onze Eilandsraad, tegen het voorstel van de referendumcommissie in, besloten de volgorde van de opties te veranderen en optie A in te vullen met de optie waar de coalitie voorstander van was, namelijk een autonoom land binnen het Koninkrijk. De motivering van de argumenten hiervoor was niet erg helder.

Veder geeft de referendumwetgeving van verschillende Nederlandse gemeenten aan dat de uitslag van een referendum geldt als een uitspraak tot afwijzing van het voorgenomen raadsvoorstel, indien een meerderheid van de kiesgerechtigden zich tegen het voorgenomen raadsbesluit uitsprekt en deze meerderheid tenminste 30% omvat van degenen die gerechtigd waren aan het referendum deel te nemen. Dit houdt in dat als wij bijvoorbeeld uitgaan van het aantal kiesgerechtigden dat aan het referendum in 2005 heeft deelgenomen (114.500) een meerderheid met tenminste 34.350 kiesgerechtigden tegen het voorgenomen raadsbesluit zou moeten stemmen wil men van een afwijzing kunnen spreken. De (Gemeente)Raad kan bij een consultatief c.q. raadplegend referendum een meerderheidsbesluit van de kiesgerechtigden naast zich neerleggen en afwijkend beslissen. De argumenten hiervoor dienen uiteraard goed gemotiveerd te worden.

In de Memorie van Toelichting op het concept van de Staatsregeling die op 3 oktober 2008 door het Bestuurscollege aan de Eilandsraad werd aangeboden staat dat de Staatsregeling van Curacao zoveel mogelijk uitgaat van een constitutionele uniformiteit in het Koninkrijk. De Grondwet in Nederland en de Staatsregeling van Aruba hebben hiervoor model gestaan. Mogen wij er dan ook van uitgaan dat de referendumverordeningen zoals vele gemeenten in Nederland die kennen ook als model zullen staan voor de wijze waarop wij straks onze referendum 2009 gaan voorbereiden, er inhoud aan gaan geven en uitvoeren?

Etienne van der Horst
11 Januari 2009

www.nos-ke-sa.blogspot.com

Referendum Curaçao

5. Het referendumonderwerp kiezen

6. Deelvragen maken

7. Informatie verzamelen

8. Beantwoorden van de deelvragen

9. Het formuleren van de referenduvraag

WB

9.4 Een referendum organiseren

Wat komt er allemaal bij kijken als er een referendum gehouden wordt? Wie organiseert het? Meestal wordt een referendum georganiseerd door de overheid/bestuurders.

Het organiseren van een referendum is niet eenvoudig. Het kost veel tijd en geld. Je kunt het vergelijken met het organiseren van politieke verkiezingen. Om te zorgen dat alles soepel verloopt is het handig om volgens een stappenplan te werken. In de hier onderstaande bron zie je een voorbeeld van een stappenplan voor een referendum.

Stappenplan referendum

Stap 1:

Schriftelijke indiening verzoek voor referendum bij parlement door burgers/bestuur.

Lijst voorzien van naam, adres en woonplaats, geboorte datum en handtekening.

Stap 2:

Beoordeling referendumverzoek door parlement aan de hand van referendumverordening:

(Onderwerp, aantal/percentage aanvragers).

Stap 3:

Referendumverzoek/aanvraag wordt goedgekeurd of afgekeurd door het parlement.

Stap 4:

Vaststellen referendumdatum en aankondiging referendum door het parlement.

Stap 5:

Instellen onafhankelijke referendumcommissie.

(Deze commissie moet het referendumproces coördineren en bewaken).

Stap 6:

Opstarten voorlichtings campagne met betrekking tot referendum.

Stap 7:

Referendum uitvoeren, de stemming/verkiezing houden.

Stap 8:

Analyse, vaststellen, bekendmaken en analyseren van de referendumsuitkomst.

Stap 9:

Besluit bestuurders voortvloeiend uit referendumsuitkomst.

Stappenplan referendum

Nadat de referendumdatum bekendgemaakt is, wordt de onafhankelijke **referendumcommissie** ingesteld. Deze bestaat uit zowel burgers als ambtenaren die voldoende kennis over het referendumonderwerp hebben. De commissie houdt zich bezig met het organiseren van het referendum. Het heeft een aantal belangrijke taken. Dit zijn:

1. Ervoor zorgen dat iedereen zich aan de regels van het **referendumreglement** houdt. In het referendumreglement staan alle regels waaraan het referendum moet voldoen.
2. Ervoor zorgen dat het referendum eerlijk verloopt. In bron 8 zie je enkele punten waaraan een eerlijk referendum moet voldoen. Net als bij een verkiezing voor politieke partijen, gaan de kiesgerechtigden naar een stembureau om hun stem uit te brengen.
3. Ervoor zorgen dat de kiezer de juiste informatie betreffende de referendumvraag en te kiezen opties ontvangt.
4. De referendumslag vaststellen en analyseren.

10. Plan van aanpak maken

11. Het referendumverzoek

12. Welk referendum houden wij?

13. Kiezen van de referendumcommissie

14. Voorbereidingen.

15. Een informatiecampagne starten.

Spelregels eerlijk referendum

- Handtekeningdrempel, het aantal te behalen handtekeningen mag niet te hoog zijn ($\pm 0,2\%$ kiesdeler bij 1e indiening, $\pm 2\%$ van de kiesdeler bij aanvraag).
- Handtekeningen ophalen mag niet gebonden zijn aan één plaats, er moeten meerdere ophaalmogelijkheden zijn.
- Er mag geen uitsluiting van onderwerpen zijn; allerlei onderwerpen moeten voor referenda vatbaar zijn. (Dus de overheid mag niet op voorhand bepalen waarover er wel of niet een referendum gehouden mag worden).
- Gelijkheidsbeginsel van voor- en tegenstanders moet gewaarborgd zijn (voor- en tegenstanders moeten even veel aandacht krijgen in onder andere de media, om hun standpunten te verkondigen).
- Er mogen niet meerdere referendacampagnes tegelijk gehouden worden. (hierdoor voorkomt men verwarring onder de kiezers/burgers).

- De meerderheid van de uitgebrachte stemmen moeten bepalend zijn voor de uitkomst van het referenda (de geldigheid van een referendumslag mag niet te veel afhangen van een bepaald kiezersquotum).

BRON 8

Spelregels eerlijk referendum

Nu je zelf een referendum uitgevoerd hebt, zul je beseffen dat de inbreng van burgers in bepaalde onderwerpen een belangrijke informatiebron is voor bestuurders. Ook al zijn de meeste referendums niet-bindend, bestuurders doen er toch goed aan om de uitslag serieus mee te laten tellen (zeker in een democratisch land waarbij het oordeel van de meerderheid telt).

16. Stemmen.

17. Stemmen tellen.

18. De referendumslag presenteren

19. Reflecteren op het referendum.

Begrippenlijst

Bindend referendum

Een referendum waarbij de uitslag of uiteindelijke keuze meestal door de overheid overgenomen en uitgevoerd wordt.

Correctief referendum

Een referendum waarbij, door inbreng van de stem van de burgers, een beslissing of het beleid van de overheid tegengehouden of teruggedraaid wordt.

Keuzereferendum

Een referendum waarbij de burgers mogen of moeten kiezen uit twee of meerdere alternatieven die door de overheid aangedragen worden.

Niet-bindend referendum

Een referendum waarbij de overheid de uitkomst niet hoeft over te nemen of na te leven.

Raadgevend referendum

Een referendum dat op initiatief van de burgers georganiseerd wordt. Hierbij willen de burgers hun mening geven over het beleid of een besluit van de overheid.

Raadplegend referendum

Een referendum waarbij de burgers geraadpleegd worden over een beslissing die de overheid wil nemen of over het beleid dat de overheid wil voeren.

Referendum

Een volksraadpleging. Het vragen naar de mening of het oordeel van het volk over een belangrijk maatschappelijk onderwerp of vraagstuk.

Referendumcommissie

Een commissie die zowel uit burgers als uit ambtenaren bestaat, die voldoende kennis over het referendumonderwerp hebben.

Referendumreglement

Een reglement waarin alle voorwaarden staan waar organisatoren en deelnemers van een referendum aan moeten voldoen.

Referendumvraag

De belangrijkste vraag, ook wel kernvraag genoemd, waarover in een referendum gestemd wordt.

Volksinitiatief

Een referendum waarbij burgers nieuwe onderwerpen kunnen aandragen bij bestuurders.